

LeTSGEPs

**Резултат пројекта 3.2.
МАТЕРИЈАЛИ ЗА ОБУКУ И ПРЕВОД**

Презентација	4
1: Увод у родну равноправност	5
1.1 Проблеми родне равноправности	5
1.2: Родни стереотипи	8
1.3: Бројчани подаци о родној равноправности у свету и у ЕУ	10
1.4: Прекретнице у достизању родне равноправности у историји и у истраживању и науци	17
1.5: Основне међународне конвенције, споразуми и закони о родној равноправности	20
1.6: Ангажовање ЕУ у области родне равноправности	21
1.7: Ангажовање ЕУ у области родне равноправности на пољу истраживања и иновација	23
2: Увод у родно осетљиво буџетирање	25
2.1 Дефиниције, посебни циљеви и методологије	25
2.2 Историја родно осетљивог буџетирања	31
2.3. Ангажовање УН и ЕУ у погледу родно осетљивог буџетирања	32
2.4. Родно осетљиво буџетирање у истраживачким организацијама до сада	33
3: Како осмислити процес осетљивог буџетирања	34
3.1 Кораци да би се започео процес родно осетљивог буџетирања	34
3.2.Интеграција процеса Родно осетљивог буџетирања и процеса израде Плана остваривања	
3.3.Кључни фактори успеха организовања процеса родно осетљивог буџетирања у истраживачким организацијама	
3.4. Идентитет истраживачких организација формира родну перспективу	39
3.5.Улога и важност заинтересоване јавности за процес Родне ревизије/ Родно осетљивог буџетирања	
4: Како сачинити прелиминарни извештај родне ревизије за процес Родно осетљивог буџетирања	
4.1 КОРАК 1: Контекстуална анализа	45
4.2.КОРАК 2: Анализирање Плана остваривања и унапређења родне равноправности или Стратешког плана	51
4.3. КОРАК 3: Рекласификовање буџета у родној перспективи	53
4.4.КОРАК 4: Спровођење: Анализирање активности истраживачке организације из родне перспективе	57
Библиографија	59

1: Увод у родну равноправност

МОДУЛ 1: УВОД У РОДНУ РАВНОПРАВНОСТ

1.1 Проблеми родне равноправности

ИНФО-СЕСИЈА 1.1.: ПРОБЛЕМИ РОДНЕ РАДНОПРАВНОСТИ

Род

- ❖ Друштвено конструисан
- ❖ Научен кроз процесе социјализације
- ❖ Условљен временом и местом
- ❖ Промењив
- ❖ Део ширег друштвено-културног контекста

Шта је род? По дефиницији Европског института за родну равноправност (ЕИРР) (2020):

„...**Род** се односи на *друштвена својства и прилике* које су повезане са својством жене или мушкарца и односима између жена и мушкараца и девојчица и дечака, као и *односима* међу женама и међу мушкарцима. Ова својства, прилике и односи су *друштвено конструисани* и научени током процеса социјализације. Она су зависна од појединачног времена и места и промењива. Род одређује оно што се очекује, што је допуштено и што се цени код жене или мушкарца у датом контексту. У већини друштава постоје разлике и неједнакости између мушкараца у приписаним одговорностима, предузиманим активностима, приступу ресурсима и контроли над њима, као и у могућностима за доношење одлука. Род је део ширег друштвено-културног контекста...” (ЕИРР, 2020, стр. 1).

Интерсекционалност рода

«Род је хијерархијска категорија и производи неједнакости које се пресецају са другим друштвеним и економским неједнакостима.

Родно заснована дискриминација испресецана је са другим факторима дискриминације, као што су етничка припадност, имовински статус, инвалидитет, старост, место становања, родни идентитет и сексуална оријентације, између осталог.

То се зове интерсекционалност.»

СЗО Светска здравствена организација, https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1

Дефиниција СЗО такође додаје **интерсекционалност рода**:

„...Род је хијерархијска категорија и производи *неједнакости* које се пресецају са другим друштвеним и економским неједнакостима. Родно заснована дискриминација испресецана је са другим факторима дискриминације, као што су као што су етничка припадност, имовински статус, инвалидитет, старост, место становања, родни идентитет и сексуална оријентације, између осталог.. То се зове

Родни стереотипи

„.. Родни стереотипи су (уствари) **претходно постојеће идеје** које насумично приписују мушкарцима и женама карактеристике и улоге које су одређене и ограничене припадништву родом. Постојање полних стереотипа може да **ограничи развој природних талената и способности** дечака и девојчица, жена и мушкараца, њихова образовна и професионална искуства као и животне могућности уопште. Стереотипи о женама су резултат и узрок дубоко укоренењених ставова, вредности, норми и предрасуда о женама. Они се користе да би **оправдали и одржали историјске односе надмоћи** мушкараца над женама као и сексистичке ставове који представљају препреку за унапређење положаја жена ...” (ЕИРР, 2020, стр. 1).

интерсекционалност...“ (СЗО, 2020, стр. 1).

Упркос напретку у еманципацији жена, родне разлике су још увек веома снажне у нашем друштву и економији, проистичући из историје друштва које приписује другачије улоге и одговорности мушкарцима и женама.

Од давних времена и због веома сегрегираних и ригидних подела послова, мушкарци су били посвећени **производњи** и плаћеним активностима, док су

жене биле посвећене **репродуктивним функцијама**. Таква првобитна подела различитих улога у оквиру друштва и економије довела је до развоја различитих породичних образаца у погледу образовања, уобличавајући различита очекивања о томе како су мушкарци и жене дужни да се понашају у приватном, јавном и професионалном животу и дефинишу веома стриктне родне стереотипе који и данас опстају и представљају разлог и објашњење за родну неравноправност и дискриминацију.

По дефиницији ЕИРР,

„...**Родни стереотипи** су (уствари) претходно постојеће идеје које насумично приписују мушкарцима и женама карактеристике и улоге које су одређене и ограничене припадништву родом. Постојање полних стереотипа може да ограничи развој природних талената и способности дечака и девојчица, жена и мушкараца, њихова образовна и професионална искуства као и животне могућности уопште. Стереотипи о женама су резултат и узрок дубоко укорењених ставова, вредности, норми и предрасуда о женама. Они се користе да би оправдали и одржали историјске односе надмоћи мушкараца над женама као и сексистичке ставове који представљају препреку за унапређење положаја жена...” (ЕИРР, 2020, стр. 1).

Родни стереотипа готово увек воде ка **родним предрасудама**, које се могу описати као:

„...Дела и мисли која одражавају предрасуду на темељу родно засноване перцепције да жене нису једнаке са мушкарцима...” (ЕИРР, 2020, стр. 1).

Успостављање растуће свести о људским правима, а посебно правима жена, током историје, а нарочито последњих неколико деценија, навело је многа друштва да развију политике које имају за циљ унапређивање родне

Родна равноправност

“... односи се на **једнака права, одговорности и могућности** мушкараца и жена и девојчица и дечака. Једнакост не значи да ће жене и мушкарци постати исти, већ да права, одговорности и могућности жена и мушкараца неће зависити од тога да ли су рођени као жене или као мушкарци. Родна равноправност подразумева да се узимају у обзир интереси, потребе и приоритети и жена и мушкараца, **уз препознавање различитости** појединачних група мушкараца и жена. Равноправност између жена и мушкараца посматра се и као **питање људских права** и као предуслов за **одрживи развој усмерен ка људима** и као показатељ тог развоја ...” (ЕИРР, 2020, стр. 1).

равноправности (види параграф 1. 4.).

Стога, дефиниција **родне равноправности** се:

„...односи на једнака права, одговорности и могућности мушкараца и жена и девојчица и дечака. Једнакост не значи да ће жене и мушкарци постати исти, већ да права, одговорности и могућности жена и мушкараца неће зависити од тога да ли су рођени као жене или као мушкарци. Родна равноправност подразумева да се узимају у обзир интереси, потребе и приоритети и жена и мушкараца, уз препознавање различитости појединачних група мушкараца и жена. Равноправност између жена и мушкараца посматра се и као питање људских права и као предуслов за одрживи развој усмерен ка људима и као показатељ тог развоја...“ (ЕИРП, 2020, стр. 1).

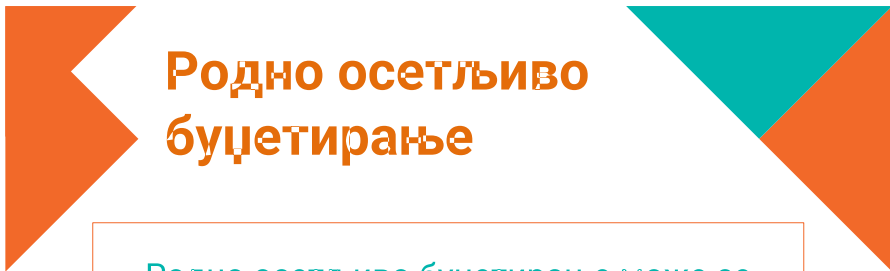
Интеграција родне димензије

“... Системско разматрање **разлика** које постоје у условима, ситуацијама и потребама жена и мушкараца у свим политикама и деловањима Заједнице. Интеграција родне димензије је (ре)организација, унапређење, развој и евалуација свих процеса израде политика, тако да актери који су и иначе укључени у израду политика **инкорпорирају перспективу родне равноправности у све политике на свим нивоима и у свим фазама**. Укључивање родне перспективе је процес процене импликација за жене и мушкарце сваке планиране активности, укључујући законе, политике и програме, у свим областима и на свим нивоима. То је начин да проблеми који муче жене, као и мушкарце, као и њихова искуства, постану **интегрална димензија осмишљавања, спровођења, праћења и евалуације политика и програма** у свим политичким, економским и друштвеним сферама тако да жене и мушкарци подједнако могу да уживају у погодностима које оне доносе и спрече понављање **неравноправности**. **Крајњи циљ је да се постигне родна равноправност ...“** (ЕИРП, 2020, стр. 1).

Родна равноправност се већ годинама унапређује политикама које интервенишу у погледу тема које се директно тичу жена. Почевши од 1995. године, после Четврте светске конференције о женама и њене Пекиншке платформе за акцију, усвојен је нов политички приступ, интеграција родне димензије, како би се побољшала делотворност и ефикасност родних политика.

Интеграција родне димензије може се описати као:

„...Системско разматрање разлика које постоје у условима, ситуацијама и потребама жена и мушкараца у свим политикама и деловањима Заједнице. Интеграција родне димензије је (ре)организација, унапређење, развој и евалуација свих процеса израде политика, тако да актери који су и иначе укључени у израду политика инкорпорирају перспективу родне равноправности у све политике на свим нивоима и у свим фазама. Укључивање родне перспективе је процес процене импликација за жене и мушкарце сваке планиране активности, укључујући законе, политике и програме, у свим областима и на свим нивоима. То је начин да проблеми који муче жене, као и мушкарце, као и њихова искуства, постану интегрална димензија осмишљавања, спровођења, праћења и евалуације политика и програма у свим политичким, економским и друштвеним сферама тако да жене и мушкарци подједнако могу да уживају у погодностима које оне доносе и спрече понављање неравноправности. Крајњи циљ је да се постигне родна равноправност...” (ЕИРП, 2020, стр. 1).

Родно осетљиво буџетирање

Родно осетљиво буџетирање може се посматрати као стратегија да се примени интеграцију родне димензије у процес финансијског планирања буџета.

Родно осетљиво буџетирање представља приступ техничке анализе у спровођењу интеграције родне димензије у процес израде буџета јавних установа.

Мада оруђа за евалуацију интегрисања родне димензије анализирају политике и буџете на основу доказа који се изводе једино на основу ресурса и средстава, последњих година се експериментише са ширим и свеобухватнијим приступом захваљујући **Сеновом приступу родним политикама и родно одговорном буџетирању који се заснива на способностима**, како би се такође обухватила евалуација неплаћених домаћих послова и економије неге приликом оцене родне неравноправности у оквиру мултидисциплинарне перспективе о животима жена и мушкараца.

1.2: Родни стереотипи

ИНФО-СЕСИЈА 1. 2: РОДНИ СТЕРЕОТИПИ

Родни стереотипи се односе на друштвене норме које утичу и на животе жена и на животе мушкараца у сваком погледу. Иако могу бити различите у различитим културама и временима, постоје неке основне врсте родне дискриминације које настају свугде због улоге жена у репродуктивним и домаћим пословима и улоге мушкараца у продуктивним пословима. Такви стереотипи имају значајан утицај на родну дискриминацију у општем смислу и такође се одражавају у областима образовања и истраживања.

Новије и темељније квалитативно истраживање о перцепцији родних стереотипа у 27 земаља ЕУ (ЕИРП, 2013) потврдило је да у ЕУ, упркос значајном напретку, неке традиционалне родне вредности још увек опстају, како у друштвеним нормама тако и у индивидуалним нормативним ставовима, попут, на пример:

Личне одлике:

„...жене су емоционалне, топле и љубазне, заинтересоване за децу, осетљиве, срдачне, чисте, обраћају пажњу на изглед, стрпљиве, пуне разумевања и посвећене... мушкарци су асертивни, воле да имају контролу, активни, компетитивни, независни, самоуверени, спортски настројени, посвећени послу, амбициозни, одлучни, способни у улози вође, рационални, агресивни и спремни да преузимају ризике...” (ЕИРП, 2013, стр. 33).

Понашање: жене

„...од жена се очекује да се понашају љубазно, скромно, брижно, посвећено и на друштвено прихватљив начин... могу да покажу своју крхкост и слабост... Мушкарци, с друге стране, могу да се понашају грубље, директније и повремено конфронтативније. У професионалним контекстима, за мушкарце се каже да су више фокусирани на циљ и да говоре штуро (упадљиво различито од жена)...“

(ЕИРР, 2013, стр. 36).

Друштвене улоге:

„...Материнство и квалитет „добре жене“ многи још увек виде као главни допринос жена и њихову улогу у друштву, па тако и као њихов главни или чак једини очекивани циљ у животу... Од мушкараца се очекује да буду они који се старају ради материјалних потреба својих породица и... они се обично виде као они који заузимају положај ауторитета и од којих се очекује да преузму водећу улогу...” (ЕИРР, 2013, стр. 40).

Вештине и способности:

„...Верује се да су мушкарци „природно“ обдаренији знањем и заинтересованији за техничке ствари од жена, тако да могу да решавају техничке проблеме...док се нагиње томе да се жене посматрају као мање компетентне...и да имају „природну“ способност за старање, посебно за децу...из чега произилази (хоризонтална) родна сегрегација и у образовним институцијама и на радном месту...” (ЕИРР, 2013, стр.49).

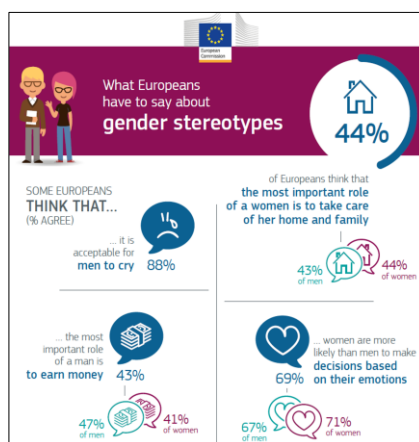
Ефекти на студирање / у сфери образовања:

„...родни стереотипи утичу на изборе које људи праве у погледу образовања, како у погледу професионалне оријентације, тако и у погледу дужине студија. Родни стереотипи такође утичу на оцену ученика и студената коју дају учитељи и професори...постоји општа перцепција...да су одређени програми студија и одређене професије прикладније за жене, док су други прикладнији за мушкарце...Од жена се генерално очекује да наставе студије у друштвеној сфери...Од мушкараца се очекује да студирају неку научну грану...” (ЕИРР, 2013, стр. 79).

Ефекти на посао:

„...људи имају обичај да повезују одређене професије са женама, а друге са мушкарцима. Та повезивања имају тенденцију да буду у вези са прескритивним карактером родних стереотипа... такве ситуације могу бити дискриминаторске према оба пола...чини се да су...неке пословне прилике...ван домашаја женских кандидата. Њих на тај начин послодавци сапињу или можда чак и дискриминишу услед њихових родних улога „главних неговатеља“ и „мајки“. Руководеће позиције се сматрају позицијама које обично заузимају мушкарци...мушкарци се обично сматрају онима који преузимају одговорност...мушкарци се сматрају рационалнијим, док се жене виде као емоционалније...” (ЕИРР, 2013, стр. 84).

Родни стереотипи у ЕУ

Евробарометар (2017) Родна равноправност 2017 Родна равноправност, стереотипи и жене у политици

Квантитативно, спроведено је истраживање неких родних стереотипа на популацији Европљана (Европска комисија, 2017), које је открило да и дан данас 44% Европљана мисли да је најважнија улога жене да се стара о својој кући и породици (43% мушкараца и 44% жена), док 43% мисли да је најважнија улога мушкараца да зарађују новац (47% мушкараца и 41% жена).

У погледу емоционалне сфере, 69% Европљана верује да су жене склоније од мушкараца да доносе одлуке засноване на емоцијама (67% мушкараца и 71% жена), а 88% мисли да је прихватљиво да мушкарци плачу.

У погледу друштвеног понашања, 84% Европљана са одобравањем прихвата да мушкарац обавља једнак део кућних послова (више жена, 87%, него мушкараца, 80%), а 84% одобрава да мушкарац узме родитељско одсуство да би бринуо о деци (87% жена, 81% мушкараца). Мање су цењени мушкарци који својим пријатељима износе сексистичке приговоре у вези са послом: 50% (55% жена и 43% мушкараца), док 41% Европљана себе сматра феминистом (44% жена и 35% мушкараца). Наравно, овакав општи просек у себи прикрива велико вештачко заравњавање огромних разлика које постоје међу европским земљама, генерацијама и културама.

Родни стереотипи могу се видети и на пољу Терцијалног образовања и истраживања

- ❖ Родни стереотипи као препрека да се постигне већа родна равноправност
- ❖ До тренутка када напуне 15 година, од дечака и девојчица се очекује да остваре каријере у стереотипно родно одређеним областима, без обзира на предмете у којима постижу најбоље резултате (OECD, 2017).
- ❖ Показало се да имплицитни стереотипи о науци спречавају самоидентификовање младих жена са МИНТ академским предметима (математика, инжењерство, наука и техника) и да такође негативно утичу на њихову представу о самима себи и њиховом интересовању за одређене предмете. То онда спречава ученице да одаберу науку као главни предмет студирања и одлуче се за каријеру у науци.
- ❖ Постоји подзаступљеност младих жена у МИНТ академским предметима (математика, инжењерство, наука и техника). Жене чине мање од 20% пријављених на програме из информационих технологија на терцијалном нивоу у земљама Организације за економску сарадњу и развој (OECD) и само око 18% пријављених на такве програме из инжењерства. OECD (2017). У потрази за родном равноправношћу: Борба са ветрењачама (Париз: Издавачка кућа OECD) (OECD (2017). The Pursuit of Gender Equality: An Uphill Battle. Paris: OECD Publishing).

Родни стереотипи су тако снажни и свеprisутни да такође утичу и на истраживачке организације - и на **истраживачке области**. На пример, наука је у великој мери родно сегрегирана, као што бројке статистички потврђују у параграфу 1. 3., пошто трпи од предрасуда у погледу женских спремности и способности за математику, науку или било који други проблем који се тиче технологије и бројева. Таква сегрегација објашњава се вишеструким узроцима као што су породица, друштвени обрасци, школа итд., али у корену свих њих је несвесна и имплицитна предрасуда. Уствари, наука је вековима била поље знања које је било резервисано за мушкарце, док су тек у скоријим временима жене стекле приступ образовању уопште и посебно истраживању: још увек постоји снажан и дубоко укорењен културни утицај који такође утиче и на научнике. То да родни стереотипи утичу на родну дискриминацију и ометају каријере жена научника показано је да постоји и на несвесном нивоу.

У већини истраживачких области

„...већина научника, било мушких или женских, повезују „науку“ и „мушкост“ у свом семантичком сећању (сећању концепата и речи). Овај стереотип је имплицитан, што значи да у највећем броју случајева не може да се открије на нивоу дискурса. А он је еквивалентан ономе који уочавамо и на нивоу општег становништва...” (Régner et al, 2019, стр.1).

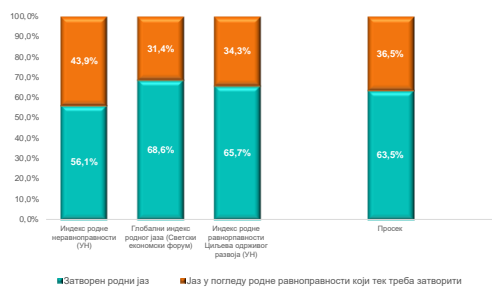
„...Такви родни стереотипи утичу на комисије за евалуацију истраживања (на око половину) и јачи су када се постојање предрасуда према женама пориче или минимизује... За разлику од тога, када комисије признају могућност постојања предрасуда, имплицитни стереотипи, коликогод да су јаки, немају утицаја.” (Régner et al, 2019, стр.1).

1.3: Бројчани подаци о родној равноправности у свету и у ЕУ

ИНФО-СЕСИЈА 1. 3.: БРОЈЧАНИ ПОДАЦИ О РОДНОЈ РАВНОПРАВНОСТИ У СВЕТУ И У ЕУ

Родна неправедност проистиче из историјских, друштвених и културних разлога. Међутим, процес оснаживања жена, који обухвата читав свет, споро али упорно полако успева да је превазиђе, ако је судећи по главним показатељима који оцењују тај напредак сваке године.

Колика је родна равноправност данас у свету?

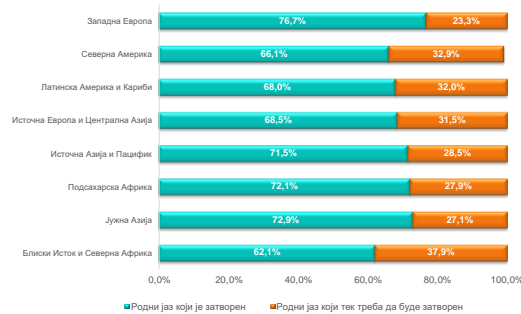

УКУПАН РОДНИ ЈАЗ: У односу на 100% пун ниво родне равноправности на глобалном нивоу, Индекс родне неправедности Уједињених нација износи 56.1% (2018), Глобални извештај о родном јазу указује на 68.6% (2020), Индекс родне равноправности Циљева одрживог развоја показује 65.7% (2019).

Извор: Програм за развој Уједињених нација (2019) Програм за развој Уједињених нација Извештаји о људском развоју Подаци о људском развоју (1990 – 2019) – Индекс родне равноправности Светски економски форум (2018) Светски економски форум Извештај о глобалном родном јазу 2020 Јединке мере 2020 (2019) Упрежући моћ података у циљу остваривања родне равноправности: Увод у Индекс родне равноправности Циљева одрживог развоја 2017 – 2022 (Equal Measures 2020 (2019) Harnessing the power of data for gender equality. Introducing the 2017 EM2022 SDG Gender Index)

Као што се види на слајду, у односу на замишљен пун обим родне равноправности на глобалном нивоу, Индекс родне неједнакости Уједињених нација показује достигнутих 56,1%, Глобални извештај о родном јазу указује на 68,6% (2020), а Индекс родне равноправности Циљева одрживог развоја показује 65,7% (2019).

Колика је родна равноправност у Европи данас?

РОДНИ ЈАЗ у Европи: Европа је увек међу регионима са највишим индексима у свету. При садашњој стопи развоја, свет би могао да достигне пуну родну равноправност у року од **99,5 година, Западна Европа за **54,4 година**, за 59 година у Латинској Америци и на Карибима, за 71 и по година у Јужној Азији, за 140 година на Блиском Истоку и у Северној Африци и за 151 година у Северној Америци и за 163 године у Источној Азији и на Пацифику.**

Извор: Светски економски форум (2020) Светски економски форум Извештај о глобалном родном јазу 2020

Европа је увек међу регионима са највећим индексима на свету: Европа и Централна Азија имају 72,4% у Индексу родне неравноправности, Западна Европа има 76,7% по Глобалном индексу родног јазу, Европа и Северна Америка имају 79,1% у Индексу родне равноправности Циљева одрживог развоја.

Када се усредсредимо само на земље Европске уније, Индекс родне равноправности ЕИРР показује да је индекс родне равноправности 67,9% (ЕИРР, 2020).

По Глобалном индексу родне равноправности ЕИРР, родна равноправности има показатељ од 67,9% (ЕИРР, 2020).

По Глобалном индексу родног јазу (Светски економски форум, 2020, стр. 6) уз садашњу стопу напредовања, свет би могао да **достигне пуну родну равноправност у року од 99,5 година**, Западна Европа за 54,4 година, за 59 година у Латинској Америци и на Карибима, за 71 и по година у Јужној Азији, за 140 година на Блиском Истоку и у Северној Африци и за 151 година у Северној Америци и за 163 године у Источној Азији и Пацифику.

Са јазом родне равноправности затвореним у обиму од 76,7%, Западна Европа је област која је постигла најбоље резултате на свету.

Колика је родна равноправност у главним областима живота?

Под-индекс РОДНИ ЈАЗ: С обзиром на то четири под-индекса Глобалног извештаја о родном јазу 2020, родни јаз је већ затворен на нивоу читавог света у областима које обезбеђују неку врсту репродуктивних активности и активности бриге о другима, као што су **Здравље и дуговечност** (затворен на нивоу **95,7%**) и **Образовна постигнућа** (**96,1%**), док области ближе активностима које се тичу проактивних активности откривају да још увек предстоји дугачак пут до постизања родне равноправности: јаз је затворен на нивоу од само **58,8%** када је реч о под-индексу **Учешће и могућности у економији**, а са само **24,7%** у погледу под-индекса **Политичког оснаживања**.

Извор: Светски економски форум (2020) Светски економски форум Извештај о глобалном родном јазу 2020

По четири под-индекса Извештаја о глобалном родном јазу 2020, приказаном на Слици 3, родни јаз је готово затворен на нивоу читавог света у областима који се тичу неке врсте репродукције или активности неге као што су:

Здравље и дуговечност (затворен на нивоу 95.7%) и Образовна постигнућа (96.1%), док су области ближе активностима које се тичу продуктивних активности откривају да још увек предстоји дугачак пут до постизања родне равноправности: јаз је затворен на нивоу од само 58.8% када је реч о под-индексу Учешће и могућности у економији, а са само 24.7% у погледу под-индекса Политичког оснаживања.

Да би се описала **Родна равноправност у Европској унији** човек се може позвати на главне индикаторе Европске комисије (2020а, стр. 3 – 14).

Родна равноправност у ЕУ: кућни послови

Кућни послови

- Жене проводе 22 сата недељно радећи ове послове, мушкарци проводе 9 сати недељно
- 85% старана и други особама обављају неформални неговатељи. 75% њих су жене

Извор: Европска комисија (2020) Унија једнакости: Стратегија родне равноправности 2020-2025

Родна равноправност у ЕУ: тржиште рада

Родни јаз на тржишту рада

- 11,6% је разлика између стопе запослености жена и мушкараца у ЕУ
- Жене чине 30% радница у грађевини, 25% радница у земљорадњи, шумарству, рибарству и у сектору транспорта
- Мушкарци чине 25% радне снаге у образовању и 20% радника у областима људског здравља и социјалног стараня

Извор: Европска комисија (2020) Унија једнакости: Стратегија родне равноправности 2020-2025

Родна једнакост у ЕУ: Доношење одлука и политике

Родни јаз у доношењу одлука и политикама

- Жене чине 7,5% председника одбора и 7,7% генералних Директора у највећим компанијама ЕУ које су измистане на Берзи
- 32,2% чланова националних парламената у ЕУ су жене

Source: European Commission (2020). A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025, COM(2020)

Gender E Segregat

Родна једнакост у ЕУ: Родни јаз у платама

Родни јаз у платама

- 15,7% родног јаса у платама у ЕУ
- 30,1% родног јаса у пензијама у ЕУ

Извор: Европска комисија (2020) Унија једнакости: Стратегија родне равноправности 2020 – 2025 COM(2020)

Родна равноправност у ЕУ: Насиље над женама

Насиље над женама

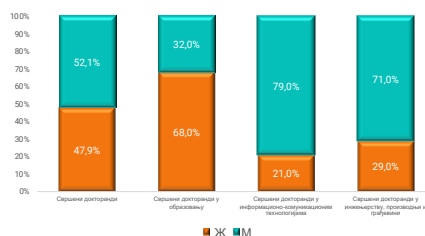
- 33% жена у ЕУ доживеле су физичко и/или сексуално насиље
- 22% жена у ЕУ доживеле су насиље од стране интимног партнера
- 55% жена у ЕУ биле су сексуално узнемираване

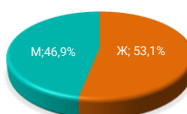
Извор: Европска комисија (2020) Унија једнакости: Стратегија родне равноправности 2020 – 2025 COM(2020)

Родна равноправност у истраживању: докторанди и послови у области науке и технологије

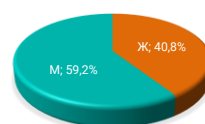
Жене су достигле удео од 47,9% свршених докторанада на нивоу ЕУ 2016. године, 68% свршених докторанада у образовању, удео од 21% радне снаге у информационим и комуникационим технологијама и 29% радне снаге у ИКТ сектору.

ПРОФЕСИОНАЛНА ЗАНИМАЊА И ТЕХНИЧАРИ

НАУЧНИЦИ ИЛИ ИНЖЕЊЕРИ

Извор: Европска комисија, Генерални директорат за истраживање и иновације (2019), Подаци који се тичу жена 2018

Истраживање и академска заједница такође одражавају исте родне стереотипе и неједнакости које се могу препознати и на општем нивоу, што се може видети из родног јазу у раду истраживача, њиховој каријери, плати, образовној сегрегацији, процесу одлучивања и политичком процесу. Такође се из података јасно може видети да у истраживачким и академским заједницама, обавезе у погледу неге других лица представљају баријеру углавном у каријерама жена (Moreau *et al.*, 2017, стр. 1-35), а такође је документовано и сексуално узнемиравање, углавном међу универзитетским предавачима (Muhonen, 2016).

Главни индикатори којима се описује родна неравноправност у областима истраживања и академског света могу се пронаћи у **Извештају о подацима који се тичу жена** (Европска комисија, 2019) који представља најширу анализу ове теме на европском нивоу.

По овом извештају, уз спор али константан напредак последњих година, жене су достигле удео од 47,9% **свршених докторанада** на нивоу ЕУ 2016. године, уз стални раст у свим земљама ЕУ, али са још увек постојећом хоризонталном сегрегацијом у погледу различитих области образовања.

Жене чине 68% свршених докторанада у образовању, 21% у информационим и комуникационим технологијама и 29% у инжењерству, производњи и грађевини.

Присуство жена образованих на нивоу терцијалног образовања у **занимањима која спадају у Науку и Технологију** као „професионална занимања или техничари“ у ЕУ износила је 53,1% 2017. године, али је удео оних који су запослени као научнице или жене инжењери, износио само 40,8%, иако се ова стопа повећава из године у годину.

Родна равноправност у истраживању: истраживачи

Радни услови у којима раде различити истраживачи представљају доказ о већем присуству жена међу онима који раде пола радног времена (13% жена и 8% мушкараца) и онима који имају „прекарну“ врсту запослења (8,1% жена и 5,2% мушкараца), док је родни јаз у платама достигао удео од 17% мањих плата за жене у односу на мушкарце (2014. године).

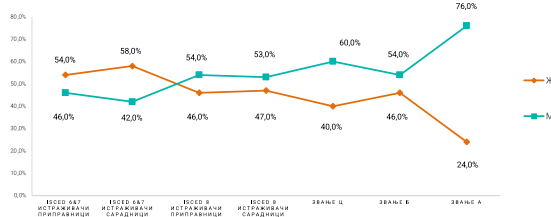
Извор: Европска комисија, Генерални директорат за истраживање и иновације (2019) Извештај о подацима који се тичу жена 2018

Фокусирајући се на **истраживаче**, може се рећи да су 2015. године жене чиниле само 33,4% истраживача у ЕУ и да су углавном биле концентрисане у владином сектору (42,5%) и у сектору високог образовања (42,1%), док је њихово присуство у сектору привредних предузећа било само 20,2% укупног броја истраживача.

Међутим, пораст броја жена међу истраживачима био је константан од 2008. до 2015. године у свим секторима.

Радни услови у којима раде различити истраживачи представљају доказ о већем присуству жена међу онима који раде пола радног времена (13% жена и 8% мушкараца) и онима који имају „прекарну“ врсту запослења (8,1% жена и 5,2% мушкараца), док је родни јаз у платама достигао удео од 17% мањих плата за жене у односу на мушкарце (2014. године).

Родна равноправност у истраживању: академска каријера

У МИНТ дисциплинама (математика, инжењерство, наука и технологија), каријерни јаз између жена и мушкараца још је већи: жене представљају 37% студената докторских студија, 39% свршених докторанада и 15% научних саветника. Раскорак у погледу каријере такође утиче на учешће жена у процесу одлучивања: 2017. године, жене су представљале 22% руководилица институција у сектору високог образовања у ЕУ, 27% чланова Надзорних или Управних одбора истраживачких организација и само 20% председника Надзорних или Управних одбора.

Извор: Европска комисија, Генерални директорат за истраживање и иновацију (2019), Извештај о подацима који се тичу жена 2018

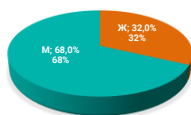
У погледу **академске каријере**, унапређивање положаја жена слаби како се иде према вишим положајима.

Жене и мушкарци започињу практично на истом нивоу, при чему постоји мала доминација жена када је реч о основним или мастер и упоредним нивоима студија (54% жена и 46% мушкараца, ISCED 6, 7) или када је реч о свршеним студентима (58% жена и 42% мушкараца, ISCED 6, 7). Када је реч о каријерама у области истраживања, стопа учешћа жена почиње да опада, у почетку споро (46% жена и 54% мушкараца налазе се међу студентима докторских студија, ISCED 8, 46% жена и 53% мушкараца налази се међу свршеним докторандима, ISCED 8, 46% жена и 56% мушкараца налази се међу научним сарадницима), а онда брже: међу вишим научним сарадницима, жене чине 40%, а мушкарци 60%, а највише од свега, јаз у родној равноправности појављује се у највишим звањима академске каријере, где жене чине само 24%, а удео мушкараца достиже 76%.

Као последица сегрегације у области образовања, у МИНТ дисциплинама (математика, инжењерство, наука и технологија), раскорак у каријери коју остварују жене и мушкарци још је већи: жене чине 37% студената докторских студија, 39% свршених докторанада и 15% научних саветника.

Родна равноправност у истраживањима: публикације

ПУБЛИКАЦИЈЕ У СВИМ ОБЛАСТИМА ИСТРАЖИВАЊА И РАЗВОЈА

Значајан родни јаз такође постоји у погледу резултата истраживања и иновације, јер је, између 2013. и 2017. године, само 32% публикација у свим пољима истраживања и развоја комбиновано имало жене као ауторе, са нешто већом концентрацијом у областима медицинских и пољопривредних истраживања. Када је реч о пријави патената, однос жена и мушкараца је у просеку нешто изнад један према три, док је успех у пријавама за додељивање средстава за истраживање нешто већи када су у питању мушки лидери истраживачких тимова, за 3%.

Извор: Европска комисија, Генерални директорат за истраживање и иновацију (2019), Извештај о подацима који се тичу жена, 2018.

Каријерни јаз такође утиче на **учешће жена у доношењу одлука**: 2017. године, жене су чиниле 22% руководилаца институција у универзитетском образовању и области високог образовања, 27% чланова Управних или Надзорних одбора истраживачких организација и само 20% председника Надзорних или Управних одбора.

Значајан раскорак у родној равноправности такође налазимо и на нивоу **резултата истраживања и иновација**, пошто, од 2013. до 2017. године, само 32% публикација у свим областима истраживања и развоја комбиновано имало жене као ауторе, са нешто већим уделом ауторства публикација у области истраживања и развоја на пољу медицинских и пољопривредних истраживања.

Међу **проналазачима патената**, однос жена и мушкараца је у просек тек нешто више од један према три, док су мушки предводници истраживачких тимова нешто успешнији у пријавама за **доделу средстава за истраживање**, за 3%.

1.4 Прекретнице у достизању родне равноправности у историји и у истраживању и науци.

SESSION 1.4:
MILESTONES OF GENDER EQUALITY

Патријархални систем до 18. века

МУШКАРЦИ: Доминирају у јавном домену услед преовлађујућег располагања ресурсима, власништвом, плаћеним радом, политичким вођством и моралним ауторитетом.

ЖЕНЕ: Од њих се очекује да испуне све захтеве приватне сфере, старајући се о деци и старијима, обављајући кућне послове.

- Немају контролу над својим телима или над рођењем деце,
- Не могу да реагују на мушко насиље
- Немају приватно власништво нити право наслеђивања
- Немају грађанска права нити гласачко право
- Немају образовање
- Имају на располагању само слабо плаћен рад ван оквира своје породице

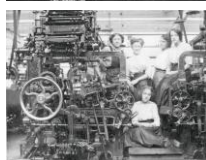

Вековима, економски и социјални услови у којима су живеле жене углавном су описивани кроз дефиницију **патријархалног система** (Ferguson, 1999, стр. 1048), у коме су родне улоге предвиђале да мушкарци доминирају у јавној сфери, држећи превасходну власт над ресурсима, имовином, плаћеним радом, политичким лидерством и моралним ауторитетом. Од жена се са друге стране очекивало да испуне све захтеве у приватној сфери, старајући се о деци и старијима и обављајући кућне послове. Оне нису имале контролу над својим телима или над рађањем, нису могле да се одупру насиљу мушкараца пошто се сматрало да им стоје на располагању, није им било допуштено да имају приватно власништво или наследна права, нису имале грађанска права, нити гласачко право, нити су имале приступ образовању. Њихов рад у оквиру породичних активности, попут земљорадње или трговине, није био плаћен, а имале су приступ само неколицини слабо плаћених послова, попут послова служавке, сељанке или кројачице, на пример. То је сачињавало живот читаве масе жена током векова (Offen, 2000), иако нам је у наслеђе остала читава историја изузетних женских фигура које су углавном припадале аристократским или племићким породицама, чија моћ им је омогућавала да

превазиђу нешто судбине других

од жена.

Индустријска револуција 18. и 19. века

- Снажан индустријски и економски раст
- Нови капиталистички систем
- Друштвене промене: масовни излазак из земљорадничког начина живота и интензивна урбанизација
- Људи из радничке класе су били слабо плаћени (жене још слабије него мушкарци) и радили су у врло тешким и нездравим условима рада
- Раднички протести и борбе за равноправнији положај
- Успон политичких покрета инспирисаних марксизмом и социјализмом.

- ЖЕНЕ:**
- Плаћено масовно тржиште рада у радничким халама замењује њихове традиционалне кућне послове (нпр. текстилна или прехранбена индустрија)
 - Повећање обима кућних послова да би се задовољиле потребе радничких породица
 - Нова свест о радном статусу и правима

Оно што је променило живот жена и започело процес њихове еманципације и све већег оснаживања била је **индустријска револуција** (History Crunch, 2016) током 18. и 19. века. Проналасци попут парне машине прво, а затим електричне енергије, текстилних машина, возова, аутомобила итд. поплочали су пут за снажан индустријски и економски раст, нови капиталистички систем и многе друштвене прилике као што су масовно напуштање земљорадничког начина живота и интензивне урбанизације. Жене су масовно ушле на плаћено тржиште рада, пошто се сматрало да могу да обављају многе фабричке послове који су почели да замењују њихове традиционалне кућне послове, као што су на пример послови у текстуалној или прехранбеној индустрији. Повећале су се и прилике за плаћене кућне послове, пошто је потреба за тим пословима повећана да би се задовољиле потребе радничких породица, а не само богатих и племићких породица.

Током индустријске револуције, радничка класа је била слабо плаћена (жене су биле слабије плаћене од мушкараца) и имала је веома тешке и нездраве услове за рад, што је довело до радничких протеста и борби за једнака права и до успона политичких покрета инспирисаних марксизмом и социјализмом.

Први талас феминизма: сифражеткиње

Феминизам првог таласа у 19. и 20. веку фокусирао се на борбу против законске неправедности, углавном на женско право гласа. Покрет сифражеткиња започео је 1886. – 1887. године и борио се за женско право гласа. Прва земља која је признала универзално гласачко право и мушкарцима и женама био је Нови Зеланд 1893. године, затим је следила Аустралија 1902. године, Велика Британија 1918. године и Сједињене Државе 1920. године.

Осим тога, жене су такође постале свесне свог новог статуса као радничке класе и засновале су покрет да би протествовале за своја радничка и грађанска права, који је касније дефинисан као **феминизам првог таласа** (Hunt, 1990, стр. 251) у 19. и 20. веку, који се усредсређивао на превазилажење законских неправедности, посебно обраћајући пажњу на питања права гласа жена. Покрет сифражеткиња, најпознатији од свих, започео је 1886. – 1887. године и борио се за право жена да гласају. Прва земља која је признала универзално гласачко право и мушкарцима и женама био је Нови Зеланд 1893. године, затим је следила Аустралија 1902. године, Велика Британија 1918. године и Сједињене Државе 1920. године.

Други светски рат:

Током Првог, и посебно током Другог светског рата:

- Многе жене су ушле на тржиште рада, често замењујући мушкарце за покретним тракама у наменској индустрији
- Учествовале у рату као партизанке у неким земљама или у неборбеној војној служби у другим земљама.

Упркос томе што су после рата многе жене упућене назад на своје кућне послове, њихова друштвена свест и осећај грађанства наставио је да расте, као и њихов ангажман у политичким и друштвеним борбама за већу родну равноправност у све већем броју области.

Током Првог, и посебно током Другог **светског рата**, многе жене су ушле на тржиште рада, често замењујући мушкарце за покретним тракама у наменској индустрији или су учествовале у рату као партизанке у неким земљама или у неборбеној војној служби у другим земљама. Упркос томе што су после рата

многе жене враћене да поново обављају своје кућне послове, њихова друштвена свест и осећај грађанства наставио је да расте, као и њихов ангажман у политичким и друштвеним борбама за већу родну равноправност у све већем броју области.

Други талас феминизма:

ДРУГИ ТАЛАС ФЕМИНИЗМА (1960е – 1980е) проширио је дебат да измени традиционалне родне улоге у равноправнији модел, значајно оснажујући улогу жена у друштву, политици и у економији. Већина западних земаља усвојила је важне законе о родној равноправности на раду, у породици, увела могућност развода и абортуса. Социјална, породична и људска права развијена су паралелно са порастом удела жена на тржишту рада и остварила су значајан помак у породичним правима, културним неједнакостима, родним нормама и улози жена у друштву.

Економски бум који је започео у послератном периоду и трајао све до краја 60их година такође је био обележен периодом сталног успона покрета за људска и грађанска права у свим западним земљама и представљао је плодно тле за **феминизам другог таласа** (1960е – 1980е), који је проширио дебат и довео до измена традиционалних родних улога у један равноправнији модел, значајно оснажујући улогу жена у друштву, политици и економији. Већина западних земаља усвојила је важне законе о родној равноправности на раду, у породици, увела могућност развода и абортуса. Социјална, породична и људска права развила су се паралелно са порастом удела жена на тржишту рада и остварила знатан напредак када је реч о породичним правима, културним неједнакостима, родним нормама и улози жена у друштву.

Трећи талас феминизма

Од 1990их до 2000их:
Глобализација, конзумеризам,
неолиберални систем и светска
капиталистичка економија.

Жене:
Индивидуалистички приступ
феминизму, углавном развијен
на личном нивоу у каријерном
оснаживању жена.

На теоријском нивоу разликује
се трећи талас феминизма, који
започиње 1990их година,
усредсређује се углавном на
критику другог таласа и
постструктуралистичка
тумачења рода и сексуалности
који иду даље од бинарних
категорија мушкости и
женскости, а осим тога и на
интерсекционалност расе и рода.

Од 1990их до 2000их, наилази историјски период кога карактерише ширење **глобализације**, конзумеризма, неолибералног система и светске капиталистичке економије. Колективни покрети који су се борили за родну равноправност 70их до 80их година замењени су индивидуалистичким приступом феминизму, који је углавном развијен на личном нивоу у женском каријерном оснаживању.

На теоријском нивоу разликује се **трећи талас феминизма** (Walker, 1992), који започиње 1990их година, који се углавном усредсређује на критику другог таласа и постструктуралистичка тумачења рода и сексуалности која излазе из оквира бинарних категорија мушкости и женскости, а осим тога и на

Историја жена у науци (1):

Средњовековни транскрипт
Еуклидових Елемената (око
1310. године нове ере), која
приказује жене како подучавају
геометрију

- ▣ У раним цивилизацијама жене су биле ангажоване у области медицине
- ▣ У античкој Грчкој, жене су могле да студирају филозофију природних наука
- ▣ У 1. и 2. веку нове ере, жене су биле активне у студијама прото-науке алхемије
- ▣ У Средњем веку, жене су своје истраживачке и научне таленте углавном могле да развијају у верским манастирима
- ▣ У 11. веку су настали модерни универзитети, али су жене биле искључене из њиховог рада

Хипатија из Александрије

интерсекционалности расе и рода.

Истраживање и наука такође су имали своје прекретнице током читаве опште историје, о чему постоји обиље доказа, али који се оне углавном односе на науку и истраживања којом су се бавили мушкарци, пошто су жене вековима биле искључене из образовања. Последњих година, неки истраживачи студија рода покушали су да се усредсреде на улогу жена у истраживању и науци у различитим временским епохама, откривајући непознате доприносе које су дале жене.

У освит цивилизације, на пример, жене су биле укључене углавном у област медицине, пошто је то било поље које је било блиско неговању и здрављу, што је био домен за који су биле одговорне. У античкој Грчкој, женама је било омогућено да студирају природну филозофију, а чак и касније, током првог и другог века нове ере, неке од њих су могле да се посвете псеудо-науци алхемији, која је такође била повезана са њиховом породичном улогом бриге и заштите здравља.

Све до модерног доба и ширења система јавног школства за све, укључујући девојчице, високо образовање и могућност укључивања у истраживања били су резервисани за мушкарце из аристократског слоја друштва и за верске организације. Неколицина познатих женских истраживачица и научница припадала је уствари племићким породицама, или су биле часне сестре у верским манастирима, али оне су сматране изузецима и често су биле потцењиване.

Када су настали модерни универзитети у 11. веку, жене су и даље биле искључене из могућности да студирају и било им је једино омогућено да неформално спроводе истраживања којима је одавано врло мало званичног признања.

Историја жена у науци (2):

Елена Лукреција
Корнаро Лоредан
Пископија

- У раним модерним временима жене су се бавиле истраживањем углавном у ботаници ван академских установа
- 1678. године, Елена Лукреција Корнаро Лоредан Пископија била је прва жена на свету која је дипломирала (филозофију)
- 1732. године, Лаура Баси била је прва жена у свету која је стекла универзитетско звање у научној области и била је прва жена професор физике
- У првој половини 19. века, жене су по први пут могле да студирају прво на женским колеџима, а касније су почеле да им стоје на располагању и могућности истраживања

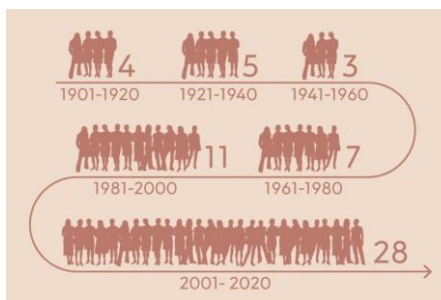

Лаура Баси

Упркос томе што је прва жена на свету дипломирала 1678. године (Италијанка Елена Лукреција Корнаро Лоредан Пископија, филозофију) и што је прва жена стекла универзитетску диплому у научној области и постала професор физике 1732. године (још једна Италијанка, Лаура Баси), у првој половини 19. века, жене су биле искључене из највећег дела научног образовања и тек у 19. веку им је била пружена могућност да студирају на женским колеџима и да спроводе истраживања.

Данас су жене постигле родну равноправност у погледу терцијалног образовања у већини земаља, али мањи број жена у научним областима још увек представља јаз у родној равноправности, као и њихово неуравнотежено присуство у процесима одлучивања у истраживачким организацијама и на највишим нивоима научне каријере.

Жене и Нобелова награда:

„...Нобелова награда и Награда у економским наукама додељене су женама 58 пута од 1901. до 2020. године. Само једна жена, Марија Кири, добила је ову награду два пута, 1903. године за физику и 1911. године за хемију. То значи да је укупно 57 жена добило Нобелову награду од 1901. до 2020. године“ у односу на 873 мушкарца.

<https://www.nobelprize.org/prizes/facts/nobel-prize-facts/>

Поред статистике о јазу у родној равноправности у истраживању и академској заједници анализирани у параграфу 1.3, добар индикатор тешкоћа које имају жене да достигну свој пун потенцијал у истраживању може представљати и то колико пута је Нобелова награда додељена женама, откад је установљена 1901. године:

„Нобелова награда и Награда у економским наукама додељене су женама 58 пута од 1901. до 2020. године. Само једна жена, Марија Кири, добила је ову награду два пута, 1903. године за физику и 1911. године за хемију. То значи да је укупно 57 жена добило Нобелову награду од 1901. до 2020. године“ у односу на 873 мушкарца (Нобелова награда, 2020, стр. 1).

1.5: Основне међународне конвенције, споразуми и закони о родној равноправности

ИНФО-СЕСИЈА 1.5: ОСНОВНЕ МЕЂУНАРОДНЕ КОНВЕНЦИЈЕ, СПОРАЗУМИ И ЗАКОНИ О РОДНОЈ РАВНОПРАВНОСТИ

Конвенције и међународни споразуми о родној равноправности:

- ❑ Конвенција о политичким правима жена (1954. године)
- ❑ Конвенција о отклањању свих облика дискриминације жена (CEDAW) (1979.)
- ❑ Декларација о елиминацији насиља над женама (1993.)
- ❑ Пекиншка декларација и платформа за акцију (PPA) (1995.)
- ❑ Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) (2014.)
- ❑ Париски споразум (у складу са Оквирном конвенцијом Уједињених нација о климатским променама) (2015.)

ЧЕТИРИ СВЕТСКЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ О ЖЕНАМА које су организовале Уједињене нације

- 1975. Мексико Сити
- 1980. Копенхаген
- 1985. Најроби
- 1995. Пекинг

Борбе за људска права и родну равноправност које су женски покрети установили широм западних земаља у последња два века такође су утицале на политику и постепено су све више званично признаване на међународном и националном нивоу кроз **конвенције, споразуме и законе**.

Међу најважнијим прекретницама процеса признавања могуће је поменути:

- ? Конвенција о политичким правима жена (1954. године)
- ? Конвенција о отклањању свих облика дискриминације жена (CEDAW) (1979.)

- ? Декларација о елиминацији насиља над женама (1993.)
- ? Пекиншка декларација и платформа за акцију (РРА) (1995.)
- ? Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција) (2014.)
- ? Париски споразум (у складу са Оквирном конвенцијом Уједињених нација о климатским променама) (2015.)

Од 1975. године, **Четири Светске конференције о женама** (1975. године Мексико Сити, 1980. године Копенхаген, 1985. године Најроби и 1995. године Пекинг) организовале су Уједињене нације (УН, 2020а, и Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UNWOMEN, 2020), што је представљало значајне прилике за јавну дебату и допринело склапању споразума, међународних конвенција и напретка у правним иницијативама Уједињених нација.

Пекиншка декларација и Платформа за акцију: Оснаживање и Интеграција родне димензије

Четврта светска конференција о женама, одржана у Пекингу 1995. године, уз учешће 17.000 званица, 30.000 активиста и 189 влада, и данас представља прекретницу у светским стратегијама и визији родне равноправности. Пекиншка декларација и Платформа за акцију које су покренуте на завршетку Конференције осмишљавају оквир глобалне стратегије за родну равноправност која се ослања на два главна стуба: интеграција родне димензије и родно оснаживање, уз издвајање дванаест кључних области као главних приоритета за деловање влада.

Пекиншка Платформа за акцију 12 кључних области које изазивају забринутост

- Жене и сиромаштво
- Образовање и обука жена
- Жене и здравље
- Насиље над женама
- Жене и оружани сукоб
- Жене и привреда
- Жене на власти и у одлучивању
- Међународни механизми за побољшање положаја жена
- Људска права жена
- Жене и медији
- Жене и животна околнина
- Женско дете

Четврта светска конференција о женама одржана у Пекингу 1995. године, уз учешће 17.000 званица, 30.000 активиста и 189 влада, и данас представља прекретницу у светским стратегијама и визији родне равноправности.

Пекиншка декларација и Платформа за акцију (Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UNWOMEN, 1995.) које су покренуте на завршетку Конференције осмишљавају оквир глобалне стратегије за родну равноправност која се ослања на два главна стуба: – интеграција родне димензије и родно оснаживање, уз издвајање дванаест кључних области као главних приоритета за деловање влада.

Агенда 2030 за одрживи развој: 17 циљева

Посвећеност светских влада томе да искорене сиромаштво и постигну одрживи развој до 2030. године. Међу 17 Циљева одрживог развоја и 169 посебно одређених циљева које треба постићи до 2030. године, Родна равноправност укључена је и као посебно одређени циљ (Циљ бр. 5) и као циљ који се прелама са другим посебно одређеним циљевима.

Најновија фундаментална глобална стратегија за родну равноправност обухваћена је **Агендом 2030 за одрживи развој** (УН, 2020б), посвећеношћу светских влада да искорене сиромаштво и постигну одрживи развој до 2030. године. Међу 17 Циљева одрживог развоја, који се могу видети на слици 9, и 169 посебно одређених циљева које треба постићи до 2030. године, Родна равноправност укључена је и као посебно одређени циљ (Циљ бр. 5, Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UNWOMEN, 2018, стр. 1) и као циљ који се преклапа са другим посебно одређеним циљевима.

1.6: Ангажман ЕУ на пољу родне равноправности

ИНФО-СЕСИЈА 1.6: АНГАЖМАН ЕУ НА ПОЉУ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У АКАДЕМСКОЈ ЗАЈЕДНИЦИ И ОБЛАСТИ ИСТРАЖИВАЊА

Посвећеност ЕУ родној равноправности

- ❖ Римски уговор (1957.) којим се оснива Европска економска заједница, у члану 119 (сада члан 141 уговора о Европској заједници) којим се осуђује дискриминација на основу пола и афирмише принцип једнаког награђивања мушке и женске радне снаге за рад једнаке вредности.
- ❖ Интензивно законодавство Европске уније о родној равноправности, које је углавном усвојено и у законодавству држава чланица ЕУ, бави се питањима родне равноправности као што су социјално старање, безбедност и здравље на раду трудница, запошљавање и занимања, сексуално узнемиравање, родитељско одсуство, самозапошљавање, трговина људима, права, подршка и заштита за жртве злочина.
- ❖ Пресуде Суда правде Европске уније биле су важне за унапређивање равноправности између мушкараца и жена.
- ❖ Конвенција о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 2014.), први правно обавезујући међународни инструмент за спречавање и борбу против насиља над женама и девојчицама на међународном нивоу.

Европска унија је снажно посвећена унапређењу родне равноправности која је дубоко укореењена у њен идентитет и фундаменталне вредности. Родна равноправност се уствари јасно помиње од самог настанка Европске уније у **Римском уговору** (1957. године) којим се оснива Европска економска заједница, у члану 119 (сада Члан 141 Уговора о Европској заједници), који осуђује дискриминацију на основу пола и афирмише принцип једнаког награђивања мушкараца и жена за рад једнаке вредности.

Од тада, родна равноправност бива обухваћена свим главним Оснивачким уговорима Европске Уније (Амстердамски споразум, 1997., члан 2 и 3 Оснивачког уговора, члан 13 и 141 Уговора о Уставу за Европу, Лисабонског споразума 2009. године, члан 2 и 3 Оснивачког уговора и члан 8 и 10 Уговора о функционисању Европске уније и Повељом Европске уније о основним правима, члан 21 и 23).

Европска подршка родној равноправности прво се усредсређивала на дискриминацију на основу пола на раду, али од Амстердамског уговора (1997. године), након Пекиншке декларације и стратегије Платформе за акцију, обавеза приступа кроз интеграцију родне димензије у свим активностима садржана је у Члану 3 Уговора о Европској заједници и постала је неповредива.

Током година, Европска унија (Европска комисија, 2008.) развила је интензивну законодавну активност у вези са родном равноправношћу, која је углавном усвојена у законима држава чланица ЕУ, која се бави питањима родне равноправности као што су социјално старање, безбедност и здравље на раду трудница, запошљавање и занимања, сексуално узнемиравање, родитељско одсуство, samozapošljavanje, трговина људима, права, подршка и заштита жртава злочина. Пресуде Суда правде Европске уније такође су биле важне за унапређивање равноправности мушкараца и жена, као и Конвенције Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истанбулска конвенција, 2014.), први правно обавезујући међународни инструмент за спречавање и борбу против насиља над женама и девојчицама на међународном нивоу. Велики број законодавних аката Европске уније такође је праћен активним плановима спровођења и издвајањем ресурса да се унапреди родна равноправност у готово свим областима.

Посвећеност ЕУ родној равноправности: **Нова стратегија родне равноправности 2020 – 2025**

Нова Стратегија родне равноправности 2020-2025 даје обресе главних стубова деловања ЕУ у блиској будућности тиме што у потпуности прихвата постигнућа у оквиру Циљева одрживог развоја и усредсређује се на једнаке могућности жена и мушкараца као средство да се вреднују различитости и да се оствари социјални и економски раст ЕУ.

Европска комисија (2020). Саопштење Комисије упућено Европском парламенту, Савету, Европском комитету за економска и социјална питања и Комитету региона.
Унија једнакости: Стратегија родне равноправности 2020 – 2025, COM (2020) 152 коначна верзија 5. март 2020. <http://eurlex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DOS152&from=EN>

Коначно, **Стратегија родне равноправности 2020 – 2025** (Европска комисија, 2020а) оцртала је главне стубове деловања ЕУ у блиској будућности кроз пуно

прихватање постигнућа Циљева одрживог развоја и усредсређивањем на једнаке могућности жена и мушкараца као средства да се вреднују различитости и да се оствари социјални и економски раст ЕУ.

Нова стратегија родне равноправности 2020-2025 усваја следеће приступе

1. Интеграција родне димензије, укључивањем родне перспективе у све области политике, на свим нивоима и у свим фазама,
2. Интерсекционалност, суочавајући се са вишеструким врстама дискриминације са којима се сусрећу жене на основу својих личних својстава као што су раса, инвалидност, сексуална оријентација, старост итд.
3. Додељивање средстава тиме што се стављају на располагање специфични ресурси за пројекте који имају везе са родном равноправношћу, а који се финансирају кроз већину програма ЕУ.

Стратегија је развијена кроз прихватање три главна приступа као што су:

1. Интеграција родне димензије, укључивањем родне перспективе у све области политике, на свим нивоима и у свим фазама,
2. Интерсекционалност, суочавање са вишеструким врстама дискриминације са којима се сусрећу жене на основу својих личних својстава као што су раса, инвалидност, сексуална оријентација, старост итд.
3. Додељивање средстава тиме што се стављају на располагање специфични ресурси за пројекте који имају везе са родном равноправношћу, а који се финансирају кроз већину програма ЕУ.

Главни циљеви стратегије коју је прогласила Европска комисија обухватају:

? Свачију слободу да следи одабран животни пут:

„...Ослобађање жена и девојчица родно-заснованог насиља и злостављања:

- Обезбеђујући да ЕУ приступи Конвенцији Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици или да предузме неке друге правне мере како би се постигли циљеви Конвенције,
- Појашњавајући улогу интернет платформи за незаконит и штетан садржај како би се интернет учинио безбедним за све његове кориснике,
- Повећавајући нашу свест и прикупљајући податке широм читаве ЕУ о стопи учесталости родно-заснованог насиља и злостављања,

Хватајући се у коштац са родним стереотипима у друштву:

- Покрећући кампању подизања свести широм читаве ЕУ, са фокусом на младима..“

? Једнаке могућности да се ОСТВАРИ ПУН ПОТЕНЦИЈАЛ у друштву и економији:

„...Обезбеђујући да жене и мушкарци буду једнако награђени за исту врсту рада и рад једнаке вредности:

- доношењем обавезујућих мера о транспарентности плата до краја 2020. године, тако да правила ЕУ о уравнотеженом односу између приватног и пословног живота жена и мушкараца буду остварени у пракси,

- обезбеђивањем да све Државе чланице транспонују у своје законодавство и спроведу ова правила,

- унапређивањем једнаког додељивања породичног одсуства и флексибилних радних услова

- унапређењем приступа обдаништима и другим услугама неге које су високог квалитета и приуштиве,

- инвестирањем у услуге бриге о деци и старијима и усвајањем Водича за бригу о деци...“.

? Лидерство и једнако учешће у економији и друштву:

„...Побољшање уравнотежене заступљености жена и мушкараца на положајима доносиоца одлука, укључујући положаје управних и надзорних одбора компанија и у политици:

- усвајањем посебно одређених циљева о уравнотеженој заступљености полова у одборима предузећа

- охрабривањем учешћа жена у својству гласача и кандидата на изборима за Европски парламент 2024. године, охрабрујући уравнотеженије учешће жена и мушкараца у свим секторима рада зарад веће разноврсности на радном месту,

- унапређивањем Повеља Платформе ЕУ за различитост у свим секторима,

- решавајући проблем дигиталног родног јаза у новој верзији Плана за деловање у области дигиталног образовања...“ (Европска комисија, 2020а, стр. 3 – 14).

1.7: Ангажман ЕУ у области родне равноправности на пољу истраживања и иновације.

Главни циљеви стратегије Европске комисије о родној равноправности у политици истраживања и иновација

- ❖ Подстицање равноправности у научним каријерама
- ❖ Обезбеђивање уравнотежене заступљености полова у процесима доношења одлука и руководиоачким телима
- ❖ Интегрисање родне димензије у садржај истраживања и иновација

Родна равноправност на пољу истраживања и иновација се у ЕУ сматра додатом вредношћу у смислу пораста талента, изврсноности и креативног оснаживања, као и у смислу пословне прилике. Ангажман Европске уније у промовисању родне равноправности на пољу истраживања и иновација се стога проширивао током година на два нивоа: кроз Хоризонт 2020, главни директни финансијски инструмент ЕУ у области истраживања и иновација и кроз Европски истраживачки простор (ЕИП), чија је стратегија развијена у сарадњи са државама чланицама и истраживачким организацијама.

Три главна циља политика ЕУ у подржавању родне равноправности на пољу истраживања и иновација тиче се:

- ? Родне равноправности у научним каријерама
- ? Уравнотежене заступљености полова при доношењу одлука
- ? Интеграција родне димензије у садржај истраживања и иновација.

Ти приоритети такође су укључени у Хоризонт 2020 где је род:

„...питање које се пресеца са другим питањима и где је уведен принцип родне равноправности у сваку од појединачних делова Родног програма...” и које се на највишем нивоу залагања спроводи кроз:

- ? Постављање посебног циља од 40% за родну уравнотеженост у одлучивању међу експертским групама и телима за евалуацију и 50% Саветодавних група Хоризонта 2020,
- ? Охрабривање пријава и обавезивање примаоца средстава на родну уравнотеженост на свим нивоима у пројектним тимовима и читавом особљу, такође на надзорном и менаџерском нивоу, додељеним свим пројектима и омогућавајући да узму у обзир родну уравнотеженост тимова приликом рангирања пријава са истим поенима евалуације,
- ? Узимање у обзир родне димензије у садржају истраживања и иновација:

„...у радном програму Хоризонта 2020 за период од 2018. до 2020. године, родна димензија је експлицитно поменута у 110 од 473 тема дистрибуираних на 13 делова радног програма...“ (Европска комисија, 2020б, стр. 1).

ЕУ Стратегија родне равноправности 2020 – 2025 и Планова остваривања и унапређења родне равноправности

На пољу истраживања и иновација, Комисија је увела нове мере како би ојачала родну равноправност у Хоризонту Европа, као што су:

- Услов **плана родне равноправности** (у случају да је предлог одабран за финансирање, неопходно је да има План остваривања и унапређивања родне равноправности (са минималним захтевима) пре нешто што добије потпис за одобравање средстава),
- Иницијатива да се повећа број младих технолошких фирми које предводе жене,
- Финансирање истраживања рода и интерсекционалности такође ће бити омогућено.

Као што подсећа Стратегија родне равноправности ЕУ 2020-2025, родна равноправност поново је покренута као једна од главних тема ЕУ у области истраживања и иновација имајући у виду следећи Програм Хоризонт Европа 2021-2027:

„...У области истраживања и иновација, Комисија ће увести нове мере како би се ојачала родна равноправност у Хоризонту Европа, као што су могућност да се захтева **план остваривања и унапређивања родне равноправности** од подносиоца пријава и иницијатива да се повећа број нових технолошких фирми које предводе жене. Такође ће подржати финансирање родних истраживања и истраживања интерсекционалности...“ (Европска комисија 2020а, стр. 3-14).

Европски истраживачки простор (ЕИП) такође је усвојио стратегију која је снажно посвећена родној равноправности. Године 2012., Саопштење Европске комисије COM(2012) 392 коначна верзија, „Ојачано партнерство Европског истраживачког простора за изванредност и раст“ између осталих главних приоритета посвећује посебну пажњу:

„...Родној равноправности и Интеграцији родне димензије у истраживања и иновације – како би се окончало траћење талената... и диверзификовали погледи и приступи у истраживању и подстакла изврсност...“ (Европска комисија, 2012, стр. 4).

Септембра 2020. године, Европски истраживачки простор поново је покренут (COM(2020) 628 последња верзија, Европска комисија 2020ц) са најновијом стратегијом која се састоји од четири стратешка посебна циља и четири дејстава, међу којима се поново помиње родна равноправност са циљем да се

развију инклузивни Планови остваривања и унапређења родне равноправности заједно са државама чланицама и свим кључним укљученим актерима почевши од 2021. године.

2: Увод у родно осетљиво буџетирање

МОДУЛ 2: УВОД У РОДНО ОСЕТЉИВО БУЏЕТИРАЊЕ

ИНФО-СЕСИЈА 2. 1.:
Увод у родно осетљиво буџетирање

2.1a Дефиниције, посебни циљеви и методологије

Шта је родно осетљиво буџетирање

Главни циљ родно осетљивог буџетирања је **родна равноправност**.

„...Родно осетљиво буџетирање је примена интеграције родне димензије у **буџетски процес**. То значи родно засновану оцена буџета, укључивање родне перспективе у све нивое буџетског процеса и реструктурирање прихода и расхода како би се унапредила родна равноправност...” (Савет Европе, 2005., стр. 10).

По дефиницији Савета Европе:

„...**Родно осетљиво буџетирање** је примена интеграције родне димензије у буџетски процес. То значи родно засновану оцена буџета, укључивање родне перспективе у све нивое буџетског процеса и реструктурирање прихода и расхода како би се унапредила родна равноправност...” (Савет Европе, 2005., стр. 10).

Стога је **главни циљ** родно осетљивог буџетирања **родна равноправност**.

ЗАШТО родно осетљиво буџетирање?

Главна сврха: увести родну равноправност у буџетски процес.

Специфични разлози:

- ▣ Одлуке које се тичу образовања, каријере, запослења, живота, али такође и добробити и права људи не могу се спровести без одговарајуће доделе ресурса. **Новац је главни кључни фактор да би се одлуке претвориле у стварност** и у правом светлу открива стварне намере доносиоца одлука.
- ▣ **Буџет није неутрално средство**, већ одражава постојећу расподелу моћи у оквиру друштва између мушкараца и жена. Буџетски циклус и процес углавном структуришу мушкарци, чиме изражавају мушку скалу вредности, принципе, главне проблеме и приоритете.

Зашто је тако важно да се евалуира утицај буџета на жене и мушкарце у

истраживачким организацијама?

Први разлог је да одлуке које се тичу образовања, каријере, запослења, живота, али такође и добробити и права људи не могу се спровести без одговарајуће доделе ресурса. Новац је главни кључни фактор да би се одлуке претвориле у стварност и у правом светлу открива стварне намере доносиоца одлука. Овај процес важи за све јавне или приватне институције, на свим нивоима, и такође се тиче истраживачких организација, пошто је новац потребан да би се развила истраживања и научне каријере и да би се платили људски ресурси, школарине, инфраструктуре, просторије итд.

Други разлог објашњава зашто је родна перспектива такође битна и за одлуке у вези са додељивањем буџета истраживачких организација: буџет није неутрално средство, већ одражава постојећу дистрибуцију моћи између жена и мушкараца у оквиру друштва. Буџетски циклус и процес су током историје углавном структурисали мушкарци, када жене нису имале приступ јавним установама, систему образовања или истраживачким организацијама, на тај начин изражавајући скалу вредности, принципа, главне проблеме и приоритете мушкараца.

ЗАШТО УВЕСТИ РОДНО ОСЕТЉИВО БУЏЕТИРАЊЕ У ИСТРАЖИВАЧКИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА?

Родно осетљиво буџетирање нуди:

- Истраживачким организацијама и институцијама средство самооцењивања како би повећали свест о **утицају финансијских одлука на родну димензију**.
- Професорима, истраживачима, студентима и другим укљученим актерима **свест о пажњи коју истраживачке организације посвећују овом питању**.

Бити свестан нивоа утицаја буџета истраживачких организација на родну димензију представља први корак да се започне процес осмишљавања родно осетљивијих **стратегија** да би се развио **пун потенцијал** и таленат сваке особе која је укључена у рад истраживачких организација на било ком нивоу.

О буџетима данас углавном још увек одлучују родно неуравнотежени надзорни или управни одбори који доносе одлуке, и у јавним и у истраживачким организацијама. Из тога разлога, буџети су често слепи за различите улоге, способности, потребе, амбиције и права жена и мушкараца. Превиђање таквих разлика и неједнакости значи да се перпетуирају, па чак и повећавају родне дискриминације и мањак оснаживања. Евалуација буџета истраживачких организација кроз њихов утицај на жене и мушкарце из њих извлачи скривене родне стереотипе, предрасуде и неравноправности, нудећи:

- ? Истраживачким установама и институцијама средство за самооцену како би се повећала њихова свест о родном утицају њихових финансијских одлука,
- ? Професорима, истраживачима, студентима и другим укљученим актерима свест о пажњи коју истраживачке установе поклањају овом питању.

Бити свестан нивоа утицаја буџета истраживачких организација на родну димензију представља први корак да се започне процес осмишљавања родно осетљивијих стратегија да би се развио пун потенцијал и таленат сваке особе која је укључена у рад истраживачких установа на било ком нивоу.

Четири специфична циља родно осетљивог буџетирања

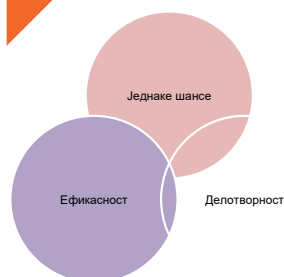

1. Да промовишу **једнаке шансе, ефикасност и делотворност** у планирању и имплементацији политика истраживачких организација;
2. Да погодују **транспарентности** у расподели и прерасподели јавних ресурса;
3. Да повећају **свест** кроз пружање информација и обухватање свих укључених актера (заинтересоване јавности);
4. Да повећају развој **људских способности** из перспективе равноправности.

Општи циљ родно осетљивог буџетирања, то јест родна равноправност, такође је спецификован у **посебним циљевима** од стране теорија (и одговарајућих методологија) које су спровођене током година и које се и те како могу добро уклопити у карактеристике истраживачких организација:

1. Да промовишу једнаке шансе, ефикасност и делотворност у планирању и имплементацији политика истраживачких организација;
2. Да погодују транспарентности у расподели и прерасподели јавних ресурса;
3. Да повећају свест кроз пружање информација и обухватање свих укључених актера (заинтересоване јавности);
4. Да повећају развој људских способности из перспективе равноправности.

1. Да промовишу једнаке шансе, ефикасност и делотворност

- ▣ **Једнаке шансе:** пажња према буџетирању који једнако обраћа пажњу на све, обезбеђује да родна равноправност буде и посебан циљ и индикатор политика истраживачких установа.
- ▣ **Ефикасност:** родне разлике воде до све већих губитака у економској ефикасности и људском развоју, посебно у одлукама политике које се односе и на приходе и на расходе.
- ▣ **Делотворност:** се односи на способност политика да постигне резултате. У родно осетљивом приступу, оцењује се политичка способност да се родне разлике неутралишу у односу на зацртане циљеве.

1. Да би се промовисале једнаке шансе, ефикасност и делотворност у планирању и спровођењу политика истраживачких организација (Sharp, 2003).

У вези са прва три циља, ревизија приступа „буџетирању заснованог на резултатима“ из родне перспективе прилагођена је циљевима родно осетљивог буџетирања које препознаје посебне циљеве:

Једнаке шансе: Иако може деловати д су буџети неутрална алатка политика, заправо ресурси и трошкови истраживачких организација остварују другачији утицај на жене и мушкарце. Пажња која се посвећује буџетирању, а која једнако обраћа пажњу на све, обезбеђује да родна равноправност буде и циљ и показатељ политике истраживачких организација.

Ефикасност: Постоји све више доказа да родне разлике воде ка све значајнијим губицима у економској ефикасности и људском развоју, посебно у одлукама политике која се односи и на приходе и расходе.

Делотворност: Она се односи на способност политика да постигну резултате. У родно осетљивом приступу оцењује се политичка способност да се неутралишу родне разлике у односу на почетне циљеве.

2. Да погодују **транспарентности** у расподели и прерасподели јавних ресурса.

Овај циљ из родне перспективе препознаје општу тенденцију усредсређивања на **рачуноводство**, захтевајући од свих институционалних тела, органа одлучивања и административних тела **истраживачких организација** да дају пуно објашњење својих активности укљученим актерима.

2. Да погодују транспарентности у расподели и прерасподели јавних ресурса (приступ заснован на рачуноводству) (Sharp, 2003).

Овај циљ из родне перспективе препознаје општу тенденцију усредсређивања на рачуноводство, захтевајући од свих институционалних тела, органа одлучивања и административних тела истраживачких организација да дају пуно објашњење својих активности укљученим актерима (заинтересованој јавности).

3. Да повећа **свест** кроз пружање информација и обухватање свих укључених актера (заинтересоване јавности);

- ▣ Транспарентност у буџетском процесу може се адекватно развити уколико се подржи и **партиципативни процес** за укључивање заинтересоване јавности. Јавне консултације или родно равноправно учешће заинтересоване јавности у процес израде, надзора спровођења и евалуирања буџета може да представља важан извор родне равноправности и у оквиру истраживачких организација.

3. Повећати свест кроз пружање информација и обухватање свих укључених актера (заинтересоване јавности) (партиципативни буџет) (Sharp, 2003).

Заснован на доследном знању и транспарентности у активностима истраживачких организација, трећи циљ подразумева широко обухватање укључених актера (заинтересоване јавности) која је препозната да има фундаменталну улогу у унапређивању једнаких могућности у ширем процесу учествовања у управљању истраживачким организацијама (види параграф 3.3). Заправо, транспарентност у буџетском процесу може се достићи уколико се исто тако подржи процес учествовања обухватањем свих укључених актера (заинтересоване јавности). Јавне консултације или родно равноправно учешће заинтересоване јавности у процесу доношења, праћења извршења и евалуације учинака буџета може представљати важан извор родне равноправности такође и унутар истраживачких организација (Савет Европе, 2005).

4. Да поспеше развој људских способности из родне перспективе (1).

„Развој треба да се усредсреди на људе, а не на економију“

<p>Добро није да онај у коме особа може да функционише не само у биолошкој, физичкој, већ и тиме што ће имати способност избора и доношења одлука.</p> <p>Аристотел</p> 	<p>Теорија способности не придаје важност добрима или задовољству које произилазе из добара; она ставља нагласак на људске прилике да искористи добра да би се постигла добробит.</p>
<p>Приступ способности</p> <p>Способности су есенцијалне слободе особа да могу да уживају у вољеној врсти живота коју имају разлога да цене. Инвестирањем у људе омогућавамо развој и оспособујемо их да следе много различитих путева, на тај начин развијајући људске способности. Нарочитије способности за људски развој су: да воде дуг и здрав живот, да имају знања да буду образовани, да имају приступ ресурсима и социјалним услугама које су потребне за пристојан стандард живљења и да буду способни да учествују у животу заједнице.</p>	<p>Функционисање и способности</p> <p>Функционисање је оно што особа ради са добрима датих карактеристика. Оно одражава разне „радње“ и „бивства“. Способност подразумева слободу коју особа поседује у прављењу избора из разних врста функционисања. Коначно, способност да се функционише је оно што је на крају заиста важно.</p>

Извор: <https://socialissuesindia.wordpress.com/2013/09/06/what-is-amartya-sen-capability-approach-to-development/>

4. Да се увећа развој људских способности из перспективе равноправности (родни буџети засновани на добробити)

Перспектива људског развоја је стратешки избор Уједињених нација у оквиру Програма људског развоја, сходно аристотеловској традицији која оцењује друштвени систем у складу са његовом способношћу да унапређује оно што је добро за људска бића. Приступ способности први је развио Амартја Сен.

„...Сен користи одређену дефиницију добробити која избегава да њено свођење на прегршт добара и услуга, дефинишући је као „стандард живљења“ (Сен, 1987). Следећи класичан хуманистичку традицију, он је повезује са нормативним искуством „доброг живота“, кога карактерише састав способности уз помоћ којих мушкарци и жене, појединачно и у односу са другима, могу да увећају вредност својих живота (Сен, 1993)...“ (Addabbo et al., 2011, стр. 106-107).

По Сен, добробит се одређује на основу способности тј. могућности појединца да постигне одређене врсте функционисања (као што је то да се буде добро

стамбено обезбеђен, доброг здравља, образован...).

Од 1990их година, Приступ заснован на способностима представља основу годишњих анализа Програма за развој Уједињених нација, у Извештају о људском развоју, који мери постигнућа нација у смислу скупа фундаменталних способности и објашњава неједнакости у људском развоју обраћајући посебну пажњу на родну димензију.

„...Приступ људског развоја, који је развио економиста Махбуб ул Хак, има своје упориште у учењу нобеловца Амартје Сена о људским способностима, који се обично дочарава уз помоћ појмова тога да су људи способни да „буду“ и да „раде“ пожељне ствари у животу. Неки од примера су:

- Бити: добро храњен, добро стамбено збринут, здрав.
- Радити: рад, образовање, гласање, учествовање у животу заједнице.

Слобода избора је централна за овај приступ: неко ко бира да буде гладан (током верског поста, на пример) је потпуно другачији од неког ко је гладан зато што не може да приушти да купи храну...“ (Програм за развој Уједињених нација, 2020, <http://hdr.undp.org/en/humandev>).

Приступ способности првобитно је примењен на родно осетљиво буџетирање 2002. године у спровођењу родно осетљивог буџетирања на регион Емилија Ромања и област и општина Модена у Италији од стране истраживачке групе на Катедри за економију Марко Бјаги Универзитета Модена и области Емилија. Чланак Addabbo, Lanzi i Picchio (2010) 'Gender Budgets: A Capability Approach' објављен у Journal of Human Development and Capabilities обезбедио је теоријску основу родно осетљивих буџета који се заснивају на добробити, који су потом примењени у различитим институцијама и на различитим нивоима власти. Примењен је у Општини и Покрајни Модена, општини и покрајни Болоња, покрајни Рим, Лацио, Пијемонт и регион Емилија Ромања, у десет општина у Турској и у Сенегалу (Addabbo et al., 2011; Addabbo, 2016; Addabbo et al. 2019). У скорије време са овим приступом се експериментисало у плану изводљивости у два корака Родно осетљивог буџета ЕУ (види параграф 2. 3).

„Коришћење приступа способности Амартје Сен и Марте Нусбаум проширује фокус родно осетљивог буџетирања на утицај политика на добробит, са разним димензијама и сложеностима, чиме се овај приступ одваја од евалуације засноване искључиво на приходима или роби. Добробит је дефинисана на индивидуалном нивоу, а то, и по феминистичкој економији, захтева истраживање онога што се догађа унутар породице и препознавање могућности конфликта међу њеним члановима када је реч о конструисању добробити“ (Addabbo, 2016, стр. 59).

Родно осетљиви буџети засновани на добробити анализирају буџете и јавне политике кроз дуплу перспективу добробити и родне равноправности.

4. Да повећа развој људских способности из перспективе равноправности (2).

Приступ способности превазилази ограничења методологије родно осетљивог буџетирања заснованог на резултатима, која се фокусира на коришћење јавних ресурса и на ефикасности анализираних политика, али искључује економију неге. Приступ способности анализира деловање истраживачких установа не само на основу њихове способности да пруже услуге мушкарцима и женама, већ на основу њихове улоге у развијању различитих димензија добробити.

Први важан корак у спровођењу овог приступа је да се дефинише листа способности и, по приступу родно осетљивом буџетирању које се заснива на добробити, то је листа способности која је интринзична анализираној институцији, на основу функција и временом наталожених вредности институција укључених у процес родно осетљивог буџетирања. Интринзична димензија добробити се потом може употпунити партиципативном листом способности које се могу дефинисати уз помоћ партиципативног приступа који укључује заинтересовану јавност, а у неким случајевима и да наруче листу димензија добробити за које се очекује да буду развијене у институцијама које се подвргавају процесу родно осетљивог буџетирања. Овај дупли метод за дефинисање димензија добробити коришћен је у спровођењу родно осетљивог буџетирања заснованог на добробити у родно осетљивом буџетирању две европске истраживачке организације: Универзитету Модена и Регио Емилија (Италија) и Универзитету Пабло де Олавид (Шпанија) (Addabbo, Galvez-Munoz, Paula Rodriguez-Modrono, 2015).

Приступ способности представља напор да се превазиђу ограничења методологије родно осетљивог буџетирања заснованог на резултатима, која се углавном фокусира на коришћење јавних ресурса и ефикасност анализираних политика, имајући родну равноправност као циљ. Таква ограничења су уствари резултат искључивања економије неге које се дешава када се анализа спроводи само у вези са јавним ресурсима, који сами по себи представљају продуктивну и плаћену економију, било да је у приватној или јавној својини. На тај начин постоји ризик да се подржавају и перпетуирају родне предрасуде и родни стереотипи који се крију у невидљивом утицају на репродуктивну економију и економију неге.

Оно што је фундаментални документ Савета Европе (Савет Европе, 2005) поновио у вези са родно осетљивим буџетирањем у јавним установама такође

се може применити и на истраживачке организације, пошто је неплаћен рад основа родних разлика такође и међу истраживачима, професорима итд.:

„...Конвенционална економија запоставља економију неге: економија неге представља интегрални део економије, уз тржиште оријентисано на профит и секторе јавних услуга. Она се односи на неплаћену производњу и услуге у приватној сфери породице, суседства или локалне заједнице, која се углавном заснива на неплаћеном раду жена. Јавни буџети обично узимају у обзир само монетарну економију. Као резултат тога, неплаћено старање и услуге искључени су из макро-економског оквира државних буџета. Феминистички економисти и аналитичари родно осетљивих буџета као што су Ронда Шарп и Дијана Елсон скренули су пажњу на „лажну економију“ која је укључена у запостављање економије неге. Смањење трошкова у јавним службама, на пример, доводи до додатног притиска на економију неге, која треба да уместо тога обезбеди те услуге, пошто их тржишна економија или не пружа или их пружа али уз велике трошкове. Као последица тога, жене посебно треба да обављају још више неплаћеног рада, што има за резултат смањене изгледе за запошљавање и, у многим случајевима, недостатак социјалне сигурности. Инкорпорирање економије неге у економску политику уопште и родно осетљиво буџетирање посебно зато доводи до много ширег и прикладнијег приступа ефикасности, трошкова и добити од добробити него традиционалнији економски концепти...” (Савет Европе, 2005, стр. 11).

Приступ способности пружа теоријску основу за родно осетљиво буџетирање. Спровођење родно осетљивог буџетирања заснованог на приступу способности уствари омогућава да се истакне допринос анализираних институције изградњи људског развоја у родној перспективи. У контекстуалној анализи свака димензија добробити се анализира у родној перспективи, уочавајући неједнакости у њеном развоју и различите степене депривације по родној димензији.

Родно осетљиво буџетирање засновано на добробити нуди нов начин гледања на однос између економских чињеница и социјалне димензије, на тај начин ширећи пажњу тако да се обухвате немонетарни аспекти које обично занемарује конвенционална економска наука. На основу макроекономских токова проширених социјалном репродукцијом (Picchio, 1992 и 2003.), родно осетљиво буџетирање засновано на добробити наглашава структурни однос који заједно повезује породицу, државу, цивилно друштво и истраживачке организације, предузећа, профитни и непрофитни сектор. Приступ способности карактерише инверзија у приоритету односа између добара произведених за тржиште и људе. Иако главни економски модели у анализи националног производа приписују приоритет добрима и услугама, и људи су узети у обзир као оруђе за тржишну производњу, људски развој се усредсређује на стварање људских способности, а добра се сматрају средством да се подстакне њихов развој (Addabbo et al., 2010).

У овом оквиру, деловање институција, а то укључује и истраживачке

организације, анализира се не само у погледу њихове способности да понуде одговарајући систем услуга за жене и мушкарце, већ и у погледу њихове улоге у развоју димензија добробити.

Могућа листа способности за истраживачке организације, универзитете и истраживачке центре, могла би да укључује основне способности, као што су приступ знању и способност за рад. Примењујући родно осетљиво буџетирање засновано на добробити на буџете Универзитета Модена и покрајне Емилија и Универзитета Пабло де Олавид, Адабо, Галвез-Муњос и Родригез-Модроњо-Модроно (2015.) показују како се ове две димензије добробити показују као фундаменталне и када се примењује метод интринзичних способности да се препознају способности истраживачке организације и када се примењује партиципативни приступ уз учешће студената.

Међутим и друге способности се могу ставити у само срце родно осетљивог буџетирања у складу са родним идентитетом и контекстом истраживачких организација. На пример, истраживачке организације кроз пружање могућности за рад у истраживању или у администрацији могу да допринесу развоју радних и истраживачких способности. Али управо толико колико омогућавају истраживачима и запосленима да напредују у својој каријери, истраживачке организације могу да развију индивидуалне способности не само радних активности и активности спровођења истраживања, већ и способности напредовања у каријери. Међутим, као што је открила анализа родних неједнакости у каријерном напредовању, способност напредовања у каријери није једнако развијена по половима. До које мере политике истраживачких организација дају видљивост и покушавају да реше проблем тако неједнаког развоја?

Окрећући се другим димензијама добробити које могу да се тичу универзитета, начин на који се држе предавања, као на пример уз коришћење инклузивних метода учења, може да омогући студентима да развију способности старања о другима. Психолошко саветовање такође може да омогући запосленима и студентима на које је усмерено да развију способност старања о другима. Током пандемија, канцеларије за психолошко саветовање које стоје на располагању истраживачким организацијама могу се сматрати важним оруђем развијања способност старања о самом себи. Проактивни приступ руководства истраживачких организација да спроведе праксе истинске пословно-приватне равнотеже могу да имају утицај на способност запослених да се старају за друге.

2.16 Историја родно осетљивог буџетирања

Прва иницијатива родно осетљивог буџетирања спроведена је средином 1980их година од стране Владе Аустралије. Од тада, друге иницијативе родно осетљивог буџетирања рашириле су се углавном широм земаља Комонвелта: Велика Британија 1989. године, Канада 1993. године, Јужна Африка 1996. године (Међународна организација рада, 2006).

Важна референца за родно осетљиво буџетирање у Пекиншкој платформи за акцију 1995. године (види параграф 2. 3) дала је институционалну препознатљивост експериментисању са родно осетљивим буџетирањем, која је у наредних неколико година охрабрила многе друге иницијативе на међународном, националном и локалном нивоу.

Године 1996. Секретаријат Комонвелта покренуо је пилот пројекат владиних иницијатива родно осетљивог буџетирања на Барбадосу, у Јужној Африци, Шри Ланки и Сент Кинтс и Невис, а затим су Развојни фонд Уједињених Нација за жене (УНИФЕМ) и Међународни развојни истраживачки центар су заједнички спровели глобални Програм иницијатива родно осетљивог буџетирања.

Индикатор родно осетљивог буџетирања Међународног монетарног фонда (ФМИ, 2015), који се редовно ажурирао до 2015. године, односи се на 84 земље које су развиле иницијативе родно осетљивог буџетирања на националном нивоу, док је, по Анкети пракси родно осетљивог буџетирања Организација за економску сарадњу и развој OECD из 2016. године, 41% земаља OECD је увело

родно осетљиво буџетирање (Downes et al., 2017).

До данас је било много различитих иницијатива родно осетљивог буџетирања широм света, које су примењивале националне и покрајинске, регионалне и локалне власти, институције, агенције оријентисане према развоју, невладине организације, национални и интернационални феминистички покрети, академске заједнице и истраживачки центри.

2.1c Ангажовање УН и ЕУ у погледу родно осетљивог буџетирања

Родно осетљиво буџетирање у ЕУ

- ▣ 1996. COM (1996)63 коначна верзија – Акциони програм за унапређење једнаких могућности међу мушкарцима и женама.
- ▣ Укључивање у Оквир стратегија деловања за 2001. – 2005. из 2019. године
- ▣ Године 2001. прва ЕУ конференција о „родно осетљивом буџетирању“
- ▣ Године 2003. Резолуција Европског парламента о једнаким могућностима жена и мушкараца 1.3.30 о „Родно осетљивом буџетирању – изградња јавних буџета из родне перспективе“
- ▣ Родно осетљиво буџетирање се такође препоручује у резолуцијама које се тичу климатске правде, сиромаштва, дигиталног доба, економске кризе
- ▣ Године 2015. „ЕУ буџет за родну равноправност“, који је ажуриран 2019. године

„Пекиншка платформа за акцију“ подржала је политику интеграције родне димензије, потврђујући такође родно осетљиво буџетирање као један од стратешких циљева влада:

„...(Стратешки циљ А1): Преиспитати, усвојити и одржати макроекономске политике и развојне стратегије које решавају потребе жена које се налазе у сиромаштву. Оно што владе треба да предузму између осталог укључује: (...) Реструктурирање и циљано додељивање јавних средстава да би се унапредиле могућности жена и обезбедио њихов приступ продуктивним ресурсима, препознајући њихове основне социјалне, образовне и здравствене потребе“ (Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UNWOMAN, 1995, стр.20).

-(Стратешки циљ Ф1): Унапређивање женских права и економске независности, укључујући приступ запошљавању, одговарајућим условима рада и контроли над економским ресурсима. Оно што владе треба да предузму, између осталог, укључује: (...) Поспешити, на одговарајућим нивоима, адекватнији и транспарентнији буџетски процес (...) То захтева интеграцију родне перспективе у политику и планирање буџета, као и финансирање посебних програма како би се омогућиле једнаке прилике мушкарцима и женама... На националном нивоу (...) владе треба да делују са циљем да провере да ли жене имају одговарајућу

добит од јавних давања и да преусмере буџете како би обезбедиле једнаке могућности приступа..." (Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена UNWOMAN, 1995., стр. 68-69).

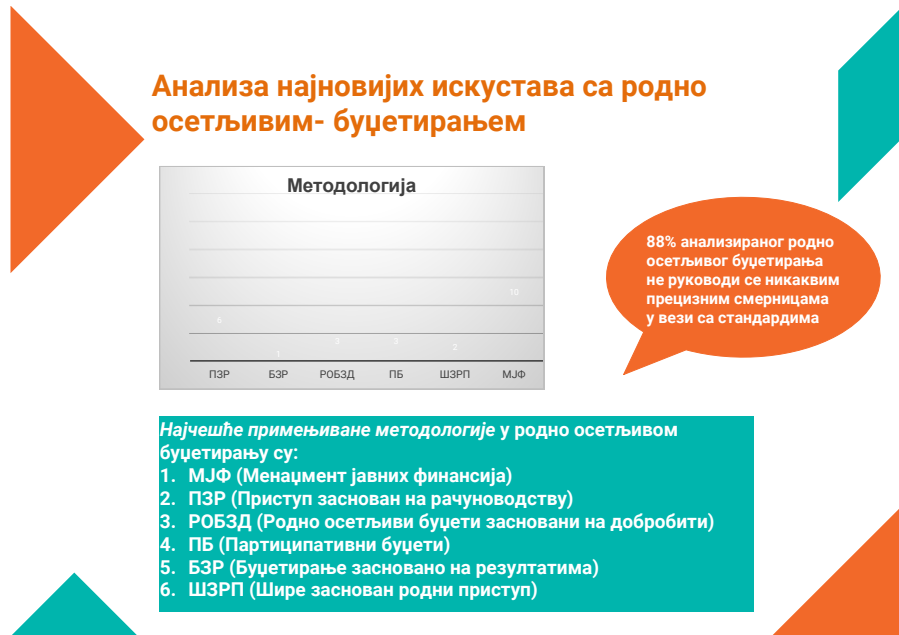
Прихватајући Пекиншку платформу за акцију, **Европска унија** се такође ангажовала у процесу промовисања родно осетљивог буџетирања у оквиру Влада ЕУ на свим нивоима, почевши од 2002. године. Европска унија је такође препознала родно осетљиво буџетирање као једно од оруђа евалуације родних политика. Прво помињање родно осетљивог буџетирања налази се у Саопштењу Комисије из 1996. године (COM(1996)63 коначна верзија) у оквиру Трећег и Четвртог Акционог програма Заједнице за промовисање једнаких могућности жена и мушкараца и посебно у оквиру Оквир Стратегија деловања за једнаке могућности за 2001. – 2005. годину. Белгијско председавање је затим организовало, 2001. године, прву конференцију Европске заједнице о „Родно осетљивом буџетирању“, након које је 2003. године уследила Резолуција Европског парламента о једнаким могућностима за жене и мушкарце 1. 3. 30 о „Родно осетљивом буџетирању – Планирању јавних буџета из родне перспективе“ (Европски парламент, 2002).

На основу таквог правног оквира и захваљујући програма финансирања, иницијативе родно осетљивог буџетирања су се рашириле широм Европе од 2003. године на свим нивоима, националним, регионалним и локалним, док су европске институције инсистирале на ширењу позива на акције родно осетљивог буџетирања у оквиру многих поља деловања, уз приступ интегрисања родне димензије. На пример, родно осетљиво буџетирање је препоручено у резолуцијама које се тичу климатске правде (Европски парламент, 2018.), сиромаштва (Европски парламент, 2016а), дигиталног доба (Европски парламент, 2016а) и економске кризе (Европски парламент, 2013). Године 2015. прву аналитичку студију која експериментише са приступом способности у „Буџету ЕУ за родну равноправност“ (Европски парламент, 2015.) промовисало је Одељење за буџетске послове Генералног директората ЕУ за унутрашње послове, након чега је 2019. године уследило ажурирање студије (Европски парламент, 2019).

Као резултат све већег интересовања, са родно осетљивим буџетирањем су такође почеле да експериментишу истраживачке организације као део шире стратегије ЕУ за унапређење родне равноправности, као што је поменуто у параграфу 1. 6.

Оно такође представља део алата под називом „Родна равноправност у академској заједници и у истраживању“, које ЕИРП препоручује за коришћење као смерницу за развијање Плана остваривања и унапређења родне равноправности (ЕИРП, 2016). У оквиру тог алата, родно осетљиво буџетирање се помиње у оквиру метода и алата фазе планирања (види параграф 3. 2.).

2.1d Родно осетљиво буџетирање у истраживачким организацијама до сада

Дубља анализа искустава родно осетљивог буџетирања у оквиру истраживачких организација у ЕУ представљена је у Материјалу обуке 2. 1. – Д21 „LeTSGEP-ов Извештај о најновијем стању искустава родно осетљивог буџетирања“. Таква анализа има за циљ да прикупи информације о постојећим искуствима примене родно осетљивог буџетирања у оквиру истраживачких организација и о делотворним организационим праксама како би се повећало учешће и каријерно напредовање жена истраживача, кроз побољшавање њихових услова рада. Обимно теоријско истраживање је спроведено да би се радило на овом циљу и као резултат тога, одабрано је и анализирано 24 примера родно осетљивог буџетирања у истраживачким организацијама ЕУ.

Та анализа је открила да је готово половина анализираних искустава (око 46%) укључена у званичне Планове остваривања и унапређења родне равноправности. Од различитих методологија родно осетљивог буџетирања поменутих у параграфу 2. 1., у овом истраживању најчешће примењена методологија у анализираним родно осетљивим буџетима била је Менаџмент јавних финансија (Public Finance Management,¹ 45%). Друга је Приступ заснован на рачуноводству, 24%, иза кога следи родно осетљиво буџетирање засновано на добробити, 12%, партиципативни буџет, 12% буџетирање засновано на резултатима, 8%, као и шире заснован родни приступ, 4%. Ова анализа је такође открила да 88% анализираних родно осетљивих буџета није следило никакве прецизне смернице о стандардима.

¹ Оно се састоји од интегрисања родне перспективе у читав процес менаџмента јавних финансија. То јест, глобални приступ који интегрисе родне перспективе у све фазе, од стратешког планирања буџета до његовог извршења, надзора извршења и евалуације (Addabbo et al. 2018b).

3: Како осмислити процес родно осетљивог буџетирања

МОДУЛ 3: КАКО ОСМИСЛИТИ ПРОЦЕС РОДНО ОСЕТЉИВОГ БУЏЕТИРАЊА

3.1 Кораци да би се започео процес родно осетљивог буџетирања

Ужи смисао „родно осетљивог буџетирања“ односи се на одређени извештај који истраживачка организација може да сачини како би пружила доказе о родној перспективи у фази доделе буџетских средстава за наредну годину (или године).

Када истраживачка организација почне први пут да експериментира са родно осетљивим буџетирањем, она обично покушава да пружи доказе о најновијем стању утицаја које има на родну равноправност. Пре планирања будућности, уствари је потребно развити пуну свест о почетној тачки у смислу

институционалне свести о садашњем утицају активности истраживачке организације на мушкарце и жене и на оно што се десило у претходној години. Стога је прво ангажовање рачуноводствене анализе истраживачке организације у родној перспективи углавном „Извештај о родној ревизији“ који је описан у четвртом поглављу.

Када истраживачке организације нису довољно посвећене промени и трансформацији да би достигле родну равноправност, оне се обично заустављају на првом искуству једногодишње Родне ревизије.

У другим случајевима, када имају снажнију вољу да делотворно следе програм родне равноправности, они користе резултате првог покушаја извештавања о родној ревизији да би ушле у процес родно осетљивог буџетирања који затим треба да следи, корак по корак, већ постојеће системе руковођења истраживачким организацијама.

Истраживачке организације могу имати различите нивое организационе сложености и такође могу имати различите циљеве било да су универзитети или истраживачки центри, али у општем смислу оне све деле исти циклус праћења резултата рада који се може сажети у фазе: планирање, формулисање буџета, извршење, надзор извршења буџета и ревизије, као на слици 1.1.

Родно осетљив буџетски процес, када се спроводи на континуираном нивоу трансформације рада установе, треба да уведе родну перспективу у сваку фазу циклуса праћења резултата рада, од којих Извештај о родној ревизији представља истовремено последњи корак управо комплетираног годишњег циклуса и основ за одлуке у наредном циклусу.

После анализе Извештаја о родној ревизији, истраживачке организације заправо могу да планирају нове стратегије родне равноправности и интеграцију родне димензије у Плановима остваривања и унапређења родне равноправности, што се може одразити на финансијска средства која су потребна да би се они спровели у Фази родно осетљивог буџетирања.

Водећи рачуна о родном утицају активности током наредне фазе интервенције је зато од суштинске важности за последњу фазу Родне ревизије, што укључује праћење и евалуацију индикатора родног утицаја.

Извлачење закључке на основу корака ревизије зато омогућава стварање потребних елемената за поновно започињање следећег циклуса.

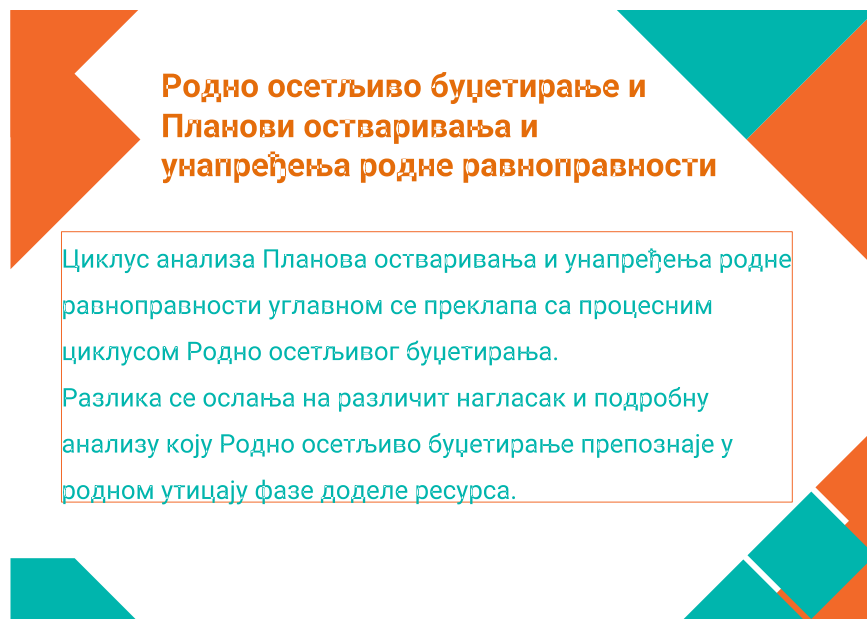
С обзиром на то да прикључење истраживачких организација може бити тешко и може наићи на препреке и сталне тешкоће, процес родно осетљивог буџетирања се мора спроводити из године у годину, праћењем резултата и напретка и стремљењем ка резултатима родне равноправности који се могу конкретно достићи.

Развијање адекватног нивоа свести о краткорочним, средњорочним и дугорочним циљевима од суштинске је важности да би се постигли добри резултати у право време.

Још једна особеност родно осетљивог процеса буџетирања коју треба размотрити је да он треба да буде спроведен у складу са циљевима интеграције родне димензије, то јест, да анализа не буде ограничена на:

„...доделу буџетских средстава усмерену на политике родне равноправности или унапређење положаја жена, али да не обухвати читав буџет, приходе као и расходе. Родно осетљиво буџетирање не значи посебан буџет за жене... Уколико интеграцију родне димензије треба спровести у дело, онда се буџети морају преиспитати заједно са политикама. Ако треба премостити раскорак између политика и доделе ресурса, који је примећен у готово свим родно осетљивим буџетским иницијативама до сада, израда буџета и израда политика морају се спроводити у тесној сарадњи. Стога родно осетљиво буџетирање није ограничено на посебну област политике, али све области политике у принципу треба да буду подвргнуте родно осетљивом буџетирању. Међутим, у пракси, иницијативе родно осетљивог буџетирања могу да започну ограничавањем њиховог распона на одређене области политика или одређене мере како би развиле одговарајуће моделе или оруђа и како би стекле искуство и експертизу за приступе ширег обима...” (Савет Европе, 2005, стр. 10-11).

3.2 Интеграција процеса Родно осетљивог буџетирања и процеса израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности

У случају да су истраживачке организације већ ангажоване у процесу израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности, оне су у предности, јер већ имају оквир политике и процес родне анализе који се може даље спроводити уз циљеве родно осетљивог буџетирања.

Циклус анализа Плана остваривања и унапређења родне равноправности углавном се преклапа са процесним циклусом Родно осетљивог буџетирања. Разлика се ослања на различит нагласак и подробну анализу коју Родно осетљиво буџетирање препознаје у родном утицају фазе доделе ресурса. Када финансијска и економска перспектива остаје главни фокус, као што је описано у другом поглављу, то заправо нуди важну свест о делотворности и ефикасности организације у спровођењу родне равноправности и открива праву политичку вољу да се поступа у складу са плановима и стратегијама предузимањем издашно финансираних иницијатива. По званичној дефиницији ЕИРП, План остваривања и унапређења родне равноправности је скуп активности које имају за циљ да:

- „...1. Спроведу оцену утицаја/ревизију процеса и пракси како би се препознале родне предрасуде;
2. Препознају и спроведу иновативне стратегије како би се исправиле те предрасуде;
3. Поставе зацртани циљеви и пратио напредак преко показатеља..“ (ЕИРП, 2016, стр. 8).

Сет алатки „Родна равноправност у академској заједници и у истраживању“ Европског института за родну равноправност (ЕИРП) углавном сматра Планове

остваривања и унапређења родне равноправности главним оруђем да би се достигла родна равноправност; такав План структурисан је као водич од чест корака (ЕИПП, 2016) који се добро уклапа са паралелним процесом родно осетљивог буџетирања, као и обрнуто.

„... Корак 1: Почетак процеса

Корак 2: Анализирање и оцењивање актуелног стања у организацији

Корак 3: Успостављање Плана остваривања и унапређења родне равноправности

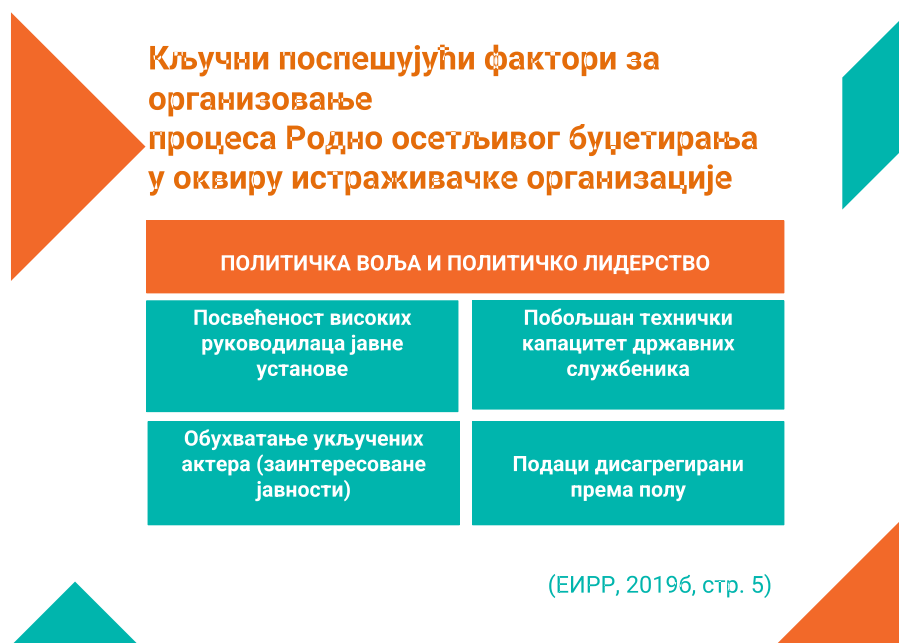
Корак 4: Спровођење Плана остваривања и унапређења родне равноправности

Корак 5: Праћење напретка и евалуирање Плана остваривања и унапређења родне равноправности

Корак 6: Шта долази после Плана остваривања и унапређења родне равноправности?“

(ЕИПП, 2016, стр. 17)

3.3 Кључни фактори успеха организовања процеса Родно осетљивог буџетирања у истраживачким организацијама

Било да истраживачка организација одлучи да почне са осмишљавањем свеобухватног родно осетљивог буџетског процеса на самом почетку или да прво одлучи да експериментира са Извештајем о родној ревизији, важно је да се оцени да ли организација истраживачке организације садржи **кључне поспешујуће факторе** који су кључни за ову врсту анализе у јавним установама, као и у истраживачким организацијама и које ЕИПП препознаје у:

1. „...Политичкој вољи и политичком лидерству

2. Посвећеност високих руководилаца јавне установе
3. Побољшан технички капацитет државних службеника
4. Обухватање свих укључених актера (заинтересоване јавности)
5. Подаци разврстани према полу (EIPP, 2019б, стр. 5)

1. Политичка воља и политичко лидерство

Политичку вољу и политичко лидерство истраживачких организација званично одражавају Надзорни или Управни одбор и руководилаца на челу организације, али неформално и истраживачи и професори на највишим нивоима организације (научни саветници и виши научни сарадници) могу да утичу на политичку вољу истраживачке организације за ангажовање у процесу родно осетљивог буџетирања. Веома је важно да се нагласи да ни родно осетљиво буџетирање ни Планови остваривања и унапређења родне равноправности не могу да унапреде родну равноправност у оквиру истраживачке организације сами од себе: и једно и друго су оруђа да би се подржала и остварила родна равноправности, али не могу да замене политичку вољу када она није посебно усмерена према томе.

У неким случајевима, први Извештај родне ревизије може бити користан како би се повећала свест међу политичким лидерством о питањима родне равноправности, али у случајевима када таква свест не достигне снажну политичку посвећеност, неће бити много шансе да се истраживачка организације ангажује у процесу трансформативног процеса родно осетљивог буџетирања, као и процеса Планава остваривања и унапређења родне равноправности.

2. Посвећеност високих руководилаца јавне установе

У истраживачким организацијама, осим политичке воље, потребно је такође јако залагање на административном нивоу. Интересовање и учешће највиших руководилачких органа истраживачке организације у процесу родно осетљивог буџетирања од суштинске је важности да би све административне структуре истраживачке организације биле укључене и прописно мотивисане.

3. Побољшан технички капацитет државних службеника

Прво искуство истраживачких организација са Извештајем о родној ревизији може бити дело професора и/или истраживача који су заинтересовани за подржавање родне равноправности, али је од суштинске важности да државни службеници истраживачких организација буду мотивисани, заинтересовани и изнад свега добро обучени када је реч о питањима родне равноправности и техникама родно осетљивог буџетирања.

Они су ти који уствари имају податке који су потребни да би се обавило родно осетљиво буџетирање или донео Планова остваривања и унапређења родне равноправности и учешће људи са њиховим знањем је важно не само да би дали одобрење, већ и да би заједно са другима проучили могуће коришћење непредвиђених података, да би дали савет у вези са најбољим начином да се структурише процес родно осетљивог буџетирања итд. Потреба за добро мотивисаним и обученим тимом државних службеника може се испоставити као кључни фактор успеха у искуствима родно осетљивог буџетирања које се спроводи у јавним владиним установама.

4. Обухватање свих укључених актера (заинтересоване јавности)

Ангажовање заинтересоване јавности у процесу родне ревизије или родно осетљивог буџетирања игра суштинску улогу. Напор да се достигне родна равноправност захтева да се истраживачке организације трансформишу кроз различиту и претходно непостојећу или недовољно истакнуту родну перспективу, а за то је учешће заинтересоване јавности, ближе описано у контекстуалној анализи (види параграф 3. 5 и четврто поглавље, корак 1) од суштинске важности да би се препознали непрепознати проблеми родне равноправности и да би истраживачка организација добила праву подршку за трансформативну промену. Заинтересована јавност може да допринесе дефиницији димензија добробити у односу на које се може спровести процес родно осетљивог буџетирања, играјући активну улогу у самом процесу родно осетљивог буџетирања кроз приступ добробити, онако како је оцртано у одељку 2. 1.

Цивилно друштво и истраживачке организације могу се такође укључити у успостављање родне равноправности кроз активности јавног ангажмана које истраживачке установе могу да развију током процеса родно осетљивог буџетирања или приликом спровођења Планова остваривања и унапређења родне равноправности, доприносећи на тај начин побољшању родне равноправности у својој околини. С друге стране, сензитивност за родну равноправност цивилног друштва или институција може да ступи у интеракцију са активностима истраживачких организација у циљу постизања родне равноправности, утолико што ствара родно сензитивну околину где истраживачке организације могу да пронађу плодно тле за развој Планова остваривања и унапређења родне равноправности или родно осетљиво буџетирање. На пример, саветник или комисија за родну равноправност у истраживачкој организацији може да ступи у интеракцију са Покрајинским саветом за једнаке могућности како би направили план заједничке кампање за подизање свести о родној равноправности. Кампања подизања свести о родној равноправности пре ће се одиграти у средњим школама оне покрајне коју

карактерише висока сензитивност у смислу родне равноправности, побољшавајући свест о родној равноправности међу студентима универзитета.

5. Подаци разврстани према полу

Процес родно осетљивог буџетирања, као и Извештај о родној ревизији, родну перспективу базирају на доступности родно дисагрегираних података. Као што се види из параграфа 2. 1., већ постојећи родно дисагрегирани подаци истраживачке организације обично нису довољни да би се описали и извагали проблеми родне равноправности који се тичу истраживачке организације, пошто нису првобитно осмишљени за ту сврху. Стога је важно да истраживачке организације такође планирају континуиран развој оруђа за стварање нових квалитативних и квантитивних родно дисагрегираних података како би родна перспектива постала још подробнија.

3.4 Идентитет истраживачких организација формира родну перспективу

Пре него што се приступи родној ревизији или процесу родно осетљивог буџетирања, важно је размислити о идентитету у погледу родне равноправности истраживачке организације која се може евалуирати кроз шест главних проблема, што се може изложити у првом уводном поглављу План остваривања и унапређења родне равноправности или Извештаја о родно осетљивом буџетирању/родној ревизији.

Обично се ови проблеми анализирају у првој години процеса родно осетљивог буџетирања/ израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности, а затим се анализа ажурира уколико су се догодиле неке промене у међувремену, наредних година.

1. Историја
2. Вредности и мисија
3. Организација и структура
4. Мреже родне равноправности
5. Спољна околина
6. Способности истраживачких организација

1.Историја организације, друштвени и економски разлози њеног стварања и мушкарци и жене који су учествовали у тој историји, често нуде неке назнаке о карактеристикама истраживачке организације такође и из родне перспективе. Кроз откривање вредности родне равноправности кроз читаву историју истраживачке организације, важно је обратити пажњу на то да се оцени до које мере су жене и мушкарци допринели процесу изградње истраживачке организације и до које мере је родна сегрегација локалног економског система имала утицај на темеље истраживачке организације.

Порекло многих истраживачких организација било је под утицајем територијалне културе и продуктивне специјализације. На пример, неки истраживачки центри највећег ранга или универзитетске катедре на пољу аутоматизације и механике основана су да би се задовољиле истраживачке и иновативне потребе аутомобилских фабрика које су смештене на истој територији. У том случају, могући родни јаз може произилазити из првобитног начина оснивања истраживачке организације које се баве превасходно истраживањима у области у којој традиционално доминирају мушкарци. Исто тако, одлични истраживачки центри у медицини или на пољу здравства могу бити основани у близини важних болница или индустријских области специјализованих за биомедицинску технологију. У том случају, повезаност са продуктивном специјализацијом може погодовати присуству жена, пошто постоји нешто веће присуство жена у студијама у вези са старањем и здрављем.

Ова врста информација о историји истраживачке организације може се искористити како би се пружила објашњења за могући родни јаз у оквиру истраживачких организација и може помоћи да се подигне свест о већој или мањој институционалној пажњи која се поклања родној равноправности.

2. Вредност и мисија истраживачке организације у вези са родном равноправношћу, тамо где нема трагова постојања историјске перспективе, још увек се може назрети у конститутивним документима које подржавају идентитет истраживачке организације (слика 12). У овом случају, треба одговорити на нека питања, као што су – да ли статут истраживачке организације помиње родну равноправност? Да ли организација већ има План остваривања и унапређења родне равноправности? Ако нема, да ли се родна равноправност помиње међу циљевима Стратешког плана истраживачке организације? Да ли истраживачка организација ефективно спроводи декларације о родној сензитивности или оне остају само на нивоу прокламације?

3. Структура истраживачке установе посвећена родној равноправности такође представља сведочење о томе како се идентитет родне равноправности истраживачке организације одражава на специфичне институционалне интервенције. Главно питање које треба одговорити у овом случају односи се на то да ли у истраживачкој организацији постоји на пример ректор који је делегиран за питања једнаких могућности или да ли постоји Комисија за једнаке могућности или Канцлеарија за родну равноправност, услуге омбудсмана, Делегат ректора за једнаке могућности, Мреже „антена“ родне равноправности у различитим одељењима, менаџери пројеката родне равноправности у истраживању и иновацији итд. Као што се истиче у алату под

називом „Родна равноправност у академској заједници и у истраживању“ Европског института за родну равноправност, веома је корисно знати да:

„...а. којагод структура да је установљена, важно је да сам врх организације подржава њен мандат,

б. што су структуре лоциране ближе самом врху организације (нпр. одговарају директно декану или ректору), то структура има већи ауторитет и то делотворнија може да буде у свом раду;

ц. структури су потребни адекватни ресурси (људски и финансијски) да би могла да буде делотворна у свом раду...” (ЕИРР, 2016, стр. 33).

4 .Мреже родне равноправности. Учешће истраживачких организација у мрежама родне равноправности позитиван је показатељ пажње која се придаје таквим питањима. Постојање могућности да се учествује у заједници родно сензитивних истраживачких организација и да се размене добре праксе несумњиво позитивно доприноси пажњи коју истраживачка организација поклања питањима родне равноправности.

5 .Родна равноправност – спољна околина. Још једна ствар на коју треба обратити пажњу док се расправља о идентитету у погледу родне равноправности истраживачке организације тиче се спољне околине која може да утиче на њу. У овом случају, важно је обратити пажњу на степен сензитивности у погледу родне равноправности локалних/регионалних и националних институција и закона и пракси родне равноправности у дотичној земљи/региону. Као што је истакнуто у одељку 3.3., то такође може да има утицаја на цивилно друштво и може да пружи плодно тле за спровођење активности истраживачке организације на даљем унапређењу родне равноправности.

6. Препознавање главних способности истраживачких организација.

Идентификовање листе интринзичних димензија добробити мушкараца и жена истраживачке организације, описано у параграфу 2.1., представља кључни фактор да би се осмислило експериментисање са Плановима остваривања и унапређења родне равноправности / Родно осетљивим буџетирањем / Родном ревизијом. Главна питања на која треба одговорити у овом случају су: које су специфичне функције истраживачке организације? Какав утицај те функције имају на способности и добробит заинтересованих страна за рад истраживачке организације? Постоје ли неке разлике у њиховом утицају на жене и на мушкарце?

Главне функције истраживачких организација произилазе из самог институционалног оквира и циљева истраживачке организације и често су побројане у Статуту и у главним планским и стратешким документима.

Међутим, важно је да се додатно продубе способности истраживачке организације кроз партиципативни приступ који укључује заинтересовану јавност у дефинисање најрелевантнијих димензија добробити, које усклађују интринзичне способности истраживачке организације са димензијама добробити које произилазе из партиципативног приступа.

Листа димензија добробити стога ће бити резултат мешане методологије која обухвата и интринзичне способности и димензије добробити које су резултат партиципативног процеса који укључује заинтересовану јавност, приказане на Слици 1.3.

3.5 Улога и важност заинтересоване јавности за процес Родне ревизије/Родно осетљивог буџетирања и израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности

После дефинисања идентитета истраживачке организације у смислу родне равноправности, а пре отпочињања Родно осетљивог буџетирања/Родне ревизије, али и Плана остваривања и унапређења родне равноправности, треба скицирати опсег заинтересованих страна које су укључене.

Укључени актери (заинтересована јавност) су по свом саставу заправо ентитети или појединци од којих се разумно може очекивати да ће родне активности истраживачких организација на њих имати знатан утицај, или чије деловање може утицати на способност истраживачких организација да спроводе родне стратегије и постигну циљеве.

„...По правилу, сви укључени актери истраживачких организација или институције високог образовања мобилишу се како би се донели и спровели Планови остваривања и унапређења родне равноправности. Њихово укључивање, које може бити директно или индиректно, зависно од профила укључених актера, створиће осећај припадања који ће помоћи да се превазиђу препреке и отпори током читавог процеса на свим нивоима...” (EIPP, 2016, стр. 9).

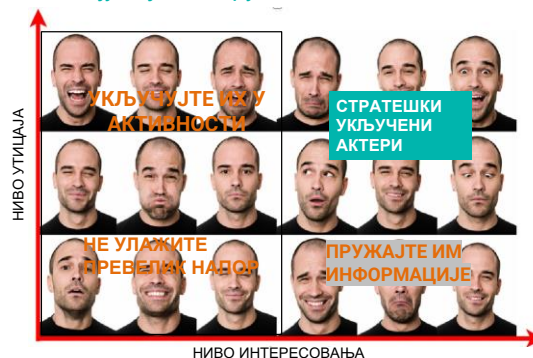
Дефиниција „укључених актера (заинтересоване јавности)” мењала се током **историје** (Clayton, 2014): све до раног 18. века, укључени актери (заинтересована јавност) били су искључиво део културе коцкања. Почевши од касног 19. века, концепт је доминантно био усредсређен на деоничаре. Година 1940их, деоничари су били повезани са ангажманом менаџера као повереника

који су успостављали равнотежу између различитих локалних група. Раних 1960их, заинтересована јавност је први пут препозната као концепт, док је касних 1960их година, Ансоф (Ansoff, 1970) је почео да посматра укључене актере (заинтересовану јавност) као део пословне стратегије. Раних 1980их, Фриман је написао књигу „Стратешки менаџмент: приступ који се заснива на заинтересованој јавности“ (Freeman, 1984) која се и даље фокусира на коришћење овог концепта у смислу друштвене одговорности у оквиру пословног поља деловања. Почевши од раних 1990их година и Тони Блеровог дефинисања „економије заинтересоване јавности“ (Brooks, 2015), концепт је почео да се користи у широј перспективи и такође почео да буде примењиван на јавни сектор. Током 2010их, ангажман заинтересоване јавности помаља се као под-дисциплина менаџмента и пословних студија која је примењива и на приватни и на јавни сектор.

Препознај и оцени укључене актере

Једном када одлучите ко су ваши укључени актери, одредите њихово интересовање и њихов утицај.

То помаже да се одреди које групе и појединци захтевају највише труда.

Пре него што започнете процес Родне ревизије/Родно осетљивог буџетирања и израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности, неопходно је да скицирате **структурисану листу** мушких/женских укључених актера која ће истовремено служити и као фокус анализе и као листа актера које треба укључити у партиципативни процес. Структура листе мора дефинисати:

1. Укупну листу свих могућих мушких/женских укључених актера који би могле да буду укључене.
2. Способности и функције истраживачке организације за које су они претежно заинтересовани и/или у које могу да буду укључени.
3. Положај мушких/женских укључених актера према истраживачкој организацији: да ли су унутрашњи или спољашњи?
4. Преклапање између њиховог нивоа утицаја и њиховог нивоа интересовања.

Једном када одлучимо ко су главни укључени актери, корисно је да се то укрсти

са прегледом њиховог интересовања и утицаја. То помаже да се одреди које групе и појединци захтевају највеће напоре.

Ангажман укључених актера

Ангажман укључених актера је процес уз помоћ кога укључујемо људе на које Планови остваривања и унапређења родне равноправности и Родно осетљивог буџетирања могу да утичу...

...или који могу да утичу на њихово спровођење

Постоји велика разлика између комуникације и ангажмана

- ▣ **Комуникација** је једносмерно дељење информација
- ▣ Једини могући одговори су: „да“, „не“ и и не може много да се уради око тога „не“ уколико не знате зашто говорите „не“.

У складу са нивоом интересовања и јачином утицаја укључених актера могуће је одлучити о њиховој улози у процесу Родне ревизије/Родно осетљивог буџетирања или израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности, која може бити усмерена на комуникацију или оријентисана на ангажман на различитим нивоима.

Комуникација подразумева једносмерно дељење информација, где су једини могући одговори: „да“, „не“, без могућности да укључени актери имају утицаја на процес трансформације или да се чује њихово мишљење. С друге стране, ангажман је двосмерни процес који пружа информације, али и тражи мишљење, омогућавајући да се прича и слуша и његова природа је конverzацијска, интерактивна и мотивисана крајњом сврхом.

Ангажман укључених актера

Ангажман је двосмеран

- ▣ Пружа информације и тражи мишљење;
- ▣ Омогућава да се прича и слуша;
- ▣ Његова природа је конverzациона и интерактивна;
- ▣ Мотивисан је крајњом сврхом.

Ангажман укључених актера треба да подразумева две главне активности, које се често одигравају у паралелним обрасцима: дијалог укључених актера и заједничко креирање активности. Дијалог са стратешким укљученим актерима, који има за циљ да створи дубље разумевање проблема укључених актера и поспеши креирање заједничких активности, треба да се одигра у дијалектичкој схеми. Истраживачке институције треба и да причају и да слушају како би проблеме укључених актера поставиле као приоритет. Дијалог је део оцене материје, уз помоћ које организације препознају значај одређених питања за одређене укључене актере и упоређују са степеном њиховог значаја за организацију. Логика која лежи у основи тога је да, што је нека тема или неко питање важније или од већег значаја за неког укљученог актера, већа је вредност тог питања у смислу промене степена родне равноправности, уколико се организација позабави том темом или питањем и уколико се доделе одговарајући ресурси за њено остваривање. Да би се оценила максимална вредност која се тиме креира и за истраживачку организацију и за укључене актере, најпресуднија питања треба да буду преведена у индикаторе који мере ниво напретка који је постигла организација у бављењу тим питањем родне равноправности. Таква оцена је фундаментална за информисано доношење одлука о томе којим питањима треба прво посветити пажњу у процесу Родне ревизије/Родно осетљивог буџетирања или Планава остваривања и унапређења родне равноправности и које информације треба укључити у документе о извештавању.

„...Стварање осећаја властитог утицаја на неки исход је кључно да би се укључени актери ангажовали у раду на структурној промени по питању родне равноправности...” (EIPP, 2016, стр. 38).

Зашто изискивати ангажовање заинтересоване јавности?

Повољности

- ▣ Подела одговорности
- ▣ Подизање свести
- ▣ Боље формулисање политика
- ▣ Бољи резултати
- ▣ Хватање у коштац са проблемима
- ▣ Омогућава креативно и колаборативно групно решавање проблема
- ▣ Изграђује процес који се може понављати

Ако су мушки/женски укључени актери фокус процеса Родне ревизије/Родно осетљивог буџетирања и процеса израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности, њихов директан **ангажман** се такође веома препоручује пошто могу да настану многе повољности, као што су: подела одговорности, виши степен свести, могућност антиципирања потенцијалног отпора промени и развијање политика које су развијеније у родној димензији, бољих исхода, веће прихваћености и подршке променама, побољшани руководилачки капацитети, креативније и колаборативније решавање проблема кроз групно суочавање. Ангажовање укључених актера такође повећава шансе за установљавање регуларног годишњег процеса.

Зашто изискивати ангажовање заинтересоване јавности?

Постоје и одређене непогодности када је реч о ангажовању заинтересоване јавности.

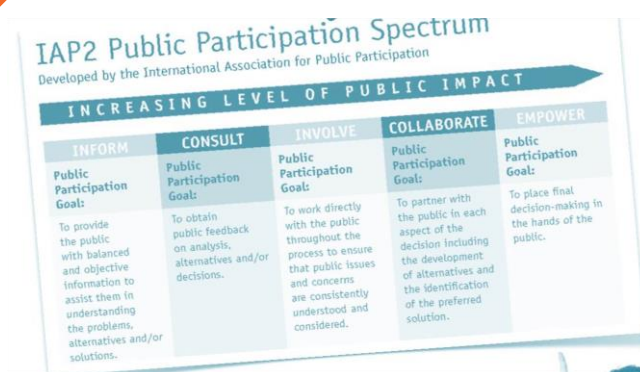

Неповољности

- ▣ Утрошак времена
- ▣ Посебни интереси
- ▣ Конфликт интереса
- ▣ Негативне реакције у стилу „не у мом дворишту“
- ▣ Неприкладна средства

Неке неповољности које проистичу из ангажмана заинтересоване јавности ипак треба размотрити: можда ипак има одређеног времена које се може потрошити на ову активност, могу постојати посебни интереси или конфликти интереса који могу бити супротстављени или који могу да успоре промену, могу бити коришћена неприкладна средства и може доћи до негативних реакција у стилу „не у мом дворишту“ које су довољно отпорне да негативно утичу на родно трансформациони процес.

Средства за ангажман укључених актера

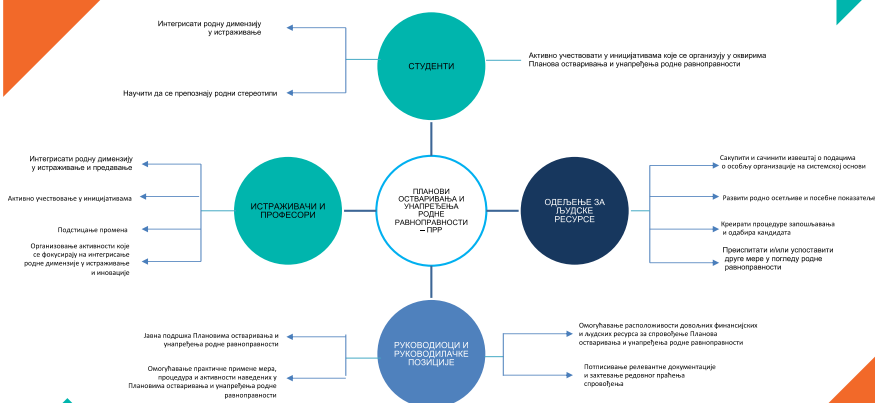

Спектар јавног учествовања Међународне асоцијације за јавно учествовање (International Association for Public Participation IAP) описује **пет нивоа за укључивање заинтересоване јавности:**

1. **Информисање:** пружити јавности уравнотежене и објективне информације како би јој помогли да разуме проблеме, алтернативе и/или решења.
2. **Консултовање:** добити повратну информацију од јавности о анализама, алтернативама и/или одлукама.
3. **Укључивање:** радити директно заједно са јавношћу током читавог процеса како би се обезбедило да проблеми и питања која муче јавност буду доследно схваћени и разматрани.
4. **Сарађивање:** удружити снаге са јавношћу у сваком аспекту одлучивања укључујући развијање алтернатива и препознавање бољег решења.
5. **Оснаживање:** коначно доношење одлука ставити у руке јавности... (МАЈУ2, 2018, стр. 1).

Ко је укључен у Родно осетљиво буџетирање/израду Планава остваривања и унапређења родне равноправности?

Заинтересована јавност по документу „Родна равноправност у академској заједници и у истраживању“

Иако се организациона структура европских универзитета и истраживачких центара разликује, документ „Родна равноправност у академској заједници и у истраживању“ Европског института за родну равноправност (2016) које је приказано на слици 15, предлаже главне актере укључене у процес родне ревизије/родно осетљивог буџетирања и израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности. Њихова сарадња је кључна за успешан развој и спровођење процеса родне ревизије/родно осетљивог буџетирања и израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности.

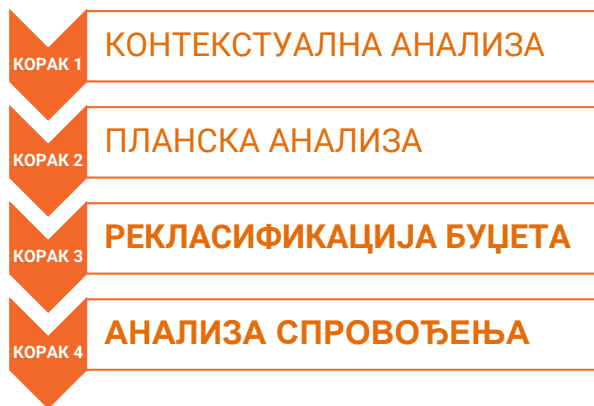
4: How to develop a Gender Auditing report preliminary to the Gender

**МОДУЛ 4: КАКО САЧИНИТИ
ИЗВЕШТАЈ РОДНЕ РЕВИЗИЈЕ
КОЈИ ПРЕТХОДИ ПРОЦЕСУ
РОДНО ОСЕТЉИВОГ
БУЏЕТИРАЊА**

Budgeting process

4 КОРАКА РОДНЕ РЕВИЗИЈЕ / РОДНО ОСЕТЉИВОГ БУЏЕТИРАЊА

4.1 КОРАК 1: Контекстуална анализа

ИНФО-СЕСИЈА 4. 1. РОДНА КОНТЕКСТУАЛНА АНАЛИЗА У ИСТРАЖИВАЧКОЈ И АКАДЕМСКОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

Шта је родна контекстуална анализа: питања са и без одговора

Контекстуална анализа је подухват разоткривања истине који подразумева слику стања напретка у погледу родне равноправности у нашој истраживачкој организацији и разоткрива оно што је неизречено.

Званична дефиниција ЕИРР:

„...Родна анализа обезбеђује неопходне **податке и информације** да би се **родна перспектива** интегрисала у политике, програме и пројекте. Као почетну тачку интеграције родне димензије, родна анализа препознаје разлике између жена и мушкараца у смислу њиховог релативног **положаја** у друштву (за нас, истраживачка организација) и расподеле ресурса, могућности, ограничења и моћи у датом контексту. На тај начин, спровођење родне анализе нам омогућава да осмислимо интервенције које покушавају да се позабаве проблемом родне неравноправности и задовољавају **различите потребе** жена и мушкараца.“

<https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis>

Родна контекстуална анализа је први корак да се започне и процес израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности и процес Родно осетљивог буџетирања, али такође представља и средство на које се може упућивати у свакој фази циклуса стварања резултата истраживачке организације у којој треба развити приступ родне равноправности.

Пошто су родне неравноправности дубоко укорене у често занемареној сегрегацији између плаћеног и неплаћеног рада (нпр. продуктивног и репродуктивног живота), главни циљ родно контекстуалне анализе је да разоткрије и опише односе међузависности који се стварају између ова два

домена, који утичу на родне неправедности на свим нивоима и у сваком аспекту живота, различите капацитете укључених актера и углавном различито утичу на каријерне путање женских и мушких истраживача и запослених, осим неуравнотежених истраживачких могућности које им могу стајати на располагању. Родне неправедности које се могу приметити у различитим областима знања такође су под утицајем дискриминације и стереотипа који претходе тржишту рада, а који су повезани са примећеном родном сегрегацијом на различитим пољима када је реч о студентима и истраживачима и који остварују видни утицај на перспективу у погледу каријере различитих полова.

Родна контекстуална анализа је стога подухват разоткривања истине који приказује слику стања у напретку у родној равноправности у истраживачкој организацији и бележи напор да се разоткрије скривен утицај родних стереотипа.

Званична дефиниција ЕИРП гласи:

„...Родна анализа омогућава неопходне податке и информације како би се интегрисала родна перспектива у политике, програме и пројекте. Као полазна основа интеграције родне димензије, родна анализа идентификује разлике између жена и мушкараца у смислу њиховог релативне позиције у друштву (истраживачке организације у нашем случају) и расподеле ресурса, могућности, ограничења и моћи у датом контексту. У том смислу, спровођење родне анализе омогућава осмишљавање интервенција које се тичу родне неједнакости и задовољавају потребе жена и мушкараца...” (ЕИРП, 2019ц, стр. 3).

КАКО СПРОВЕСТИ РОДНУ КОНТЕКСТУАЛНУ АНАЛИЗУ?

Како измерити и евалуирати **напредак у родној равноправности**:

- ▣ Сакупљајући постојеће **родне податке** који одсликавају питања на која је већ одговорено
- ▣ Стварајући **нове родне податке** који разоткривају скривене родне стереотипе да би се открила питања на која још нема одговора
- ▣ Користећи **родну перспективу у евалуацији** и анализирајући резултате и бавећи се њима у процесу трансформативне промене истраживачке организације.

Прво, што се тиче родно контекстуалне анализе, неопходно је дефинисати **план анализе података** који започиње са прикупљањем већ постојећих података

сегрегираних по роду у оквиру истраживачке организације и затим из године у годину побољшавати могућност истраживачке организације да анализира нове податке који одсликавају невидљиве и претходно неоткривене родне аспекте. И административни и анкетни подаци могу се прикупљати како би се спровела контекстуална анализа која користи и квалитативне и квантитативне истраживачке методе као основа за предузимање активности, израђивање Плана остваривања и унапређења родне равноправности и спровођење родно осетљивог буџетирања и родне ревизије.

Мерење напретка у погледу родне равноправности истраживачке организације захтева уствари континуирани процес напретка у сакупљању и анализи родних података.

Постојећи подаци **разврстани по роду** обично прате родну динамику која је за неке институције већ видљива и званично призната. За те институције, прво искуство родне контекстуалне анализе може бити незадовољавајуће пошто се ослања на родне податке који су углавном већ познати. Међутим, сакупљање података по стандардима ЕУ може да омогући важан подухват поређења истраживачких организација које користе исти скуп показатеља да детектују степен напретка у правцу родне равноправности различитих институција.

Планирање израде све већег обима родних података из године у годину може омогућити прикупљање доказа за скривене родне стереотипе који у највећој мери утичу на родне неравноправности.

Такви напори могу да се односе и на квантитативне и на квалитативне податке.

Што се тиче **квантитативних података**, могуће је учинити сакупљање већ доступних родних података још подробнијим, али статистички системи то игноришу јер су подаци осмишљени за друге сврхе. Врло често, постоје кантатини скупови родних података унутар административног циклуса истраживачке организације који никад нису раније били обрађени из родне перспективе, али који се могу користити захваљујући на пример мнемоничким кодовима или алгоритмима који препознају женска/мушка имена.

Квалитативни подаци, који су резултат упитника, интервјуа или фокус група, од суштинске су важности да би се разоткрили скривени родни стереотипи или открила питања на која још увек не постоји одговор. Такви подаци могу се прикупљати из године у годину и могу се усредсредити на различита питања, али изнад свега они су од највећег значаја да би се дефинисао неизречен или неизмерен утицај репродуктивног и неплаћеног рада на женске/мушке укључене актере, да би се утврдило да ли је тај утицај стваран, затим у погледу женски/мушких укључених актера који су неговатељи деце или старијих, да ли

је тај утицај претпостављен или стваран, што често утиче на одлуке о могућностима и капацитетима женских/мушких укључених актера и води до родних неравноправности и дискриминација.

ЗАШТО РОДНА КОНТЕКСТУАЛНА АНАЛИЗА?

Главна сврха:
препознати и
позабавiti се
родним
неравноправностима.

Посебни разлози:

- Признати **разлике** између жена и мушкараца у истраживачким организацијама, на основу неједнаке расподеле ресурса, могућности, ограничења и моћи;
- Препознати различите **потребe** жена и мушкараца у свим фазама израде јавних политика и буџетског циклуса;
- Признати да програми и буџети могу да имају другачије **ефекте** на жене и мушкарце;
- Укључити **тачке гледишта** жена и мушкараца у Планове остваривања и унапређења родне равноправности и Родно осетљиво буџетирање;
- Унапређивање боље информисане, родно осетљиве и делотворне интервенције.

Анализирани подаци у оквиру родне контекстуалне анализе могу се **користити за различите сврхе** у складу са нивоом детаља и дубином коју могу да достигну:

- ? Понудити слику постојеће ситуације са родном равноправношћу у истраживачкој организацији од које треба започети, затим признати разлике између мушкараца и жена у истраживачким организацијама, на основу неједнаке расподеле ресурса, могућности, ограничења и моћи.
- ? Препознати различите потребе мушких/женских укључених актера у свим фазама циклуса израде политика и планирања буџета и њихову потенцијалну, стварну и изражену потребу за интервенцијама.
- ? Скицирати нове циљеве и перспективе промене у процесу израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности кроз нове интервенције како би се одговорило на потребе мушких/женских укључених актера.
- ? Оценити финансијске ресурсе који су потребни да би се подржале и осмислиле нове интервенције, препознајући да програми и буџети могу да имају различите ефекте на жене и мушкарце.
- ? Поставити женске/мушке кориснике таквих интервенције за циљ.
- ? Пратити да ли такве интервенције, и резултати које оне постижу, задовољавају почетне циљеве и сврхе, такође узимајући у обзир тачке гледишта жена и мушкараца уз партиципативни приступ.

КАДА ТРЕБА РАДИТИ РОДНУ КОНТЕКСТУАЛНУ АНАЛИЗУ?

Родно осетљиви циклус резултата
истраживачких организација

Из овог разлога, родна контекстуална анализа је почетна тачка за процес родне равноправности, са којом год фазом да истраживачка организација одлучи да започне, било да је то Извештај о родној ревизији, експериментисање са родно осетљивим буџетирањем или процес израде Плана остваривања и унапређења родне равноправности. У сваком случају, контекстуална анализа увек представља главни стуб на који се реферише у спровођењу сваког од ових корака процеса, јер су сви они подржани доказима на основу родних података који

Родне теме које увек треба разматрати у анализи капацитета

- Продуктивни и репродуктивни рад: активности неговоња и плаћени рад
- Хоризонтална сегрегација (у образовању, истраживању, раду итд.)
- Вертикална сегрегација
- Родно оснаживање
- Интеграција родне димензије
- Интерсекционалност

представљају резултат контекстуалне анализе.

Приликом осмишљавања родне контекстуалне анализе, структура сакупљања података увек треба да узме у обзир главне родне принципе и теме које су представљене у првом поглављу:

- ? Продуктивни и репродуктивни рад: активности неговања и плаћени рад
- ? Хоризонтална сегрегација (у образовању, истраживању, раду итд.)
- ? Вертикална сегрегација
- ? Родно оснаживање
- ? Интегрисање родне димензије
- ? Интерсекционалност

Приступ знању (1)

Пример питања на која треба одговорити

Главна питања:

- Колико мушкараца, а колико жена студира у нашој истраживачкој организацији?
- Каква је родна структура у одређеним областима образовања?

Детаљнија питања:

- Оцене на студијама мушкараца/жена?
- Субјективна евалуација истраживачке организације мушкараца/жена?
- Очекивања и потребе мушкараца/жена од будућности?

Приступ послу и раду (1)

Пример питања на које треба дати одговор

Главна питања

- Колики број жена/мушкараца нађе посао три године након дипломирања у вашој истраживачкој организацији?
- Колико има жена/мушкараца у којој области образовања?

Детаљнија питања

- Да ли је дотични посао у складу са нивоом образовања жена/мушкараца?
- Да ли је дотични посао у складу са облашћу образовања жена/мушкараца?

Старање о себи и другима (1)

Пример питања на које треба дати одговор

Главна питања

- Колико женских/мушких истраживача и професора преузима улогу старања о другима? Колики је број деце? Број старих? Старосно доба?
- Да ли жене/мушкарци имају на располагању исту количину времена за истраживање?

Детаљнија питања:

- Да ли могу да приуште плаћено старање о другима?
- Да ли им стоје на располагању установе за старање о другима?

Приликом одлучивања о томе шта да се

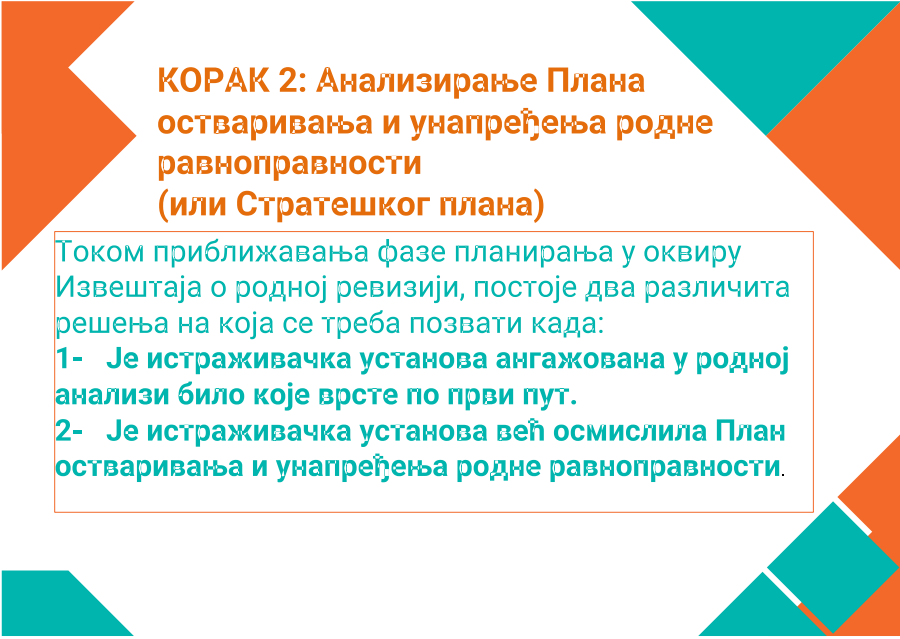
истражује, важно је усвојити методологију анализе која системски пролази кроз листу способности истраживачке организације и установљује, тиме што поставља посебна родна питања, који ниво пажње (висок, средњи, низак) захтева дато питање, која врста укључених актера је превасходно укључена у ту врсту способности у својству директних корисника или актера промене, које друге способности су индиректно укључене, на која питања треба наћи одговор, који родни подаци могу бити корисни и које одељење треба да објави те податке.

Важно је да истраживачке организације направе властиту листу способности, још боље уколико то учине уз помоћ партиципативног процеса обухватања укључених актера (заинтересоване јавности) и придају јој адекватну тежину у складу са специфичном релевантношћу за укључене актере када је реч о доприносу идентитету истраживачке организације у погледу родне равноправности и доприносима укључених актера.

Овај флексибилни процес у коме оно што је важно у вези са родном перспективом и равноправношћу у оквиру истраживачке организације константно представља предмет преговора између те организације, заинтересоване јавности и конкретног тима који је задужен за родну контекстуалну анализу погодан је за редовну годишњу трансформацију услед перманентне ревизије, као и колективног и заједничког приступа.

4.2 КОРАК 2: Анализирање Плана остваривања и унапређења родне равноправности (или Стратешког плана)

**ИНФО-СЕСИЈА 4.2. КОРАК 2: АНАЛИЗИРАЊЕ
ПЛАНА ОСТВАРИВАЊА И УНАПРЕЂЕЊА
РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ
(ИЛИ СТРАТЕШКОГ ПЛАНА)**

КОРАК 2: Анализирање Плана остваривања и унапређења родне равноправности (или Стратешког плана)

Током приближавања фазе планирања у оквиру Извештаја о родној ревизији, постоје два различита решења на која се треба позвати када:

- 1- **Је истраживачка установа ангажована у родној анализи било које врсте по први пут.**
- 2- **Је истраживачка установа већ осмислила План остваривања и унапређења родне равноправности.**

Током приближавања фазе планирања у оквиру Извештаја о родној ревизији, постоје два различита решења на која се треба позвати када:

1- Је истраживачка установа ангажована у родној анализи било које врсте по први пут.

2- Је истраживачка установа већ осмислила Плана остваривања и унапређења родне равноправности.

➤ Истраживачка установа је по први пут ангажована у родној анализи.

Када истраживачка организација нема претходно искуство са Плановима остваривања и унапређења родне равноправности или родно осетљивим буџетирањем, први корак је обично Извештај о родној ревизији који углавном представља Извештај о најновијем стању који описује одакле треба почети. Он стога анализира по први пут из ове перспективе сва четири корака циклуса постизања резултата (планирање, израда буџета, извршење буџета, ревизија) и даје оцену истраживачке организације у погледу родне равноправности.

У случају Фазе планирања, пошто истраживачка организација још увек није израдила План остваривања и унапређења родне равноправности, може се анализирати само генерални општи Стратешки план истраживачке организације у Извештају о родној ревизији. Овај ниво анализе стога има за циљ да детектује неке назнаке о стању родне равноправности у Стратешком плану истраживачке организације, које могу директно или индиректно бити препознате.

Увек се позивајући на листу способности, може бити корисно одговорити на питања као што су:

а. Да ли Стратешки план истраживачке организације изричито помиње родну равноправност у неком тренутку? Ако да, у вези са којим посебним циљевима плана истраживачке организације? Којој тачно способности се може приписати то упућивање на родну равноправност? Да ли се упућивање на родну равноправност везује за неког одређеног укљученог актера?

б. Да ли План помиње било које иницијативе које директно решавају проблем раскорака у родној равноправности? (нпр. родне квоте у руководилачким органима истраживачких организација, посебна бесповратна средства за жене, догађаје и конференције везане за родну равноправност у истраживачкој организацији, унутрашња правила истраживачке организације везане за ауторство и цитирање која погодују родној равноправности, смернице да се постигне родна равноправност на свим научним конференцијама). Ако да, да ли те мере имају утицај на дотичну способност и на дотичног укљученог актера?

ц. Да ли План помиње било које иницијативе које индиректно покушавају да затворе родни јаз? (нпр. способност истраживачке организације да обезбеди услуге неге деце и старијих, иницијативе да се подржи рад од куће и слично). Ако да, да ли ове иницијативе имају утицај на дотичној способности и на дотичног укљученог актера?

Ова врста скрининга је важна како би се конструисала основа за осмишљавање Плана остваривања и унапређења родне равноправности за наредну годину.

➤ Истраживачка установа је већ осмислила План остваривања и унапређења родне равноправности

У случају истраживачке установе која је већ осмислила План остваривања и унапређења родне равноправности, Извештај о родној ревизији имаће задатак верификовања његових резултата углавном у вези са фазом спровођења: пошто је претходне године већ одлучено шта да се ради и који ресурси да се доделе за спровођење плана, у фази Ревизије пажњу углавном треба усредсредити на ефективно постизање циљева које узимају у обзир временски оквир деловања. Евалуација резултата представља подршку за одлучивање о спровођењу Плана остваривања и унапређења родне равноправности за наредну годину и доношење одлуке у вези са ресурсима у фази израде буџета.

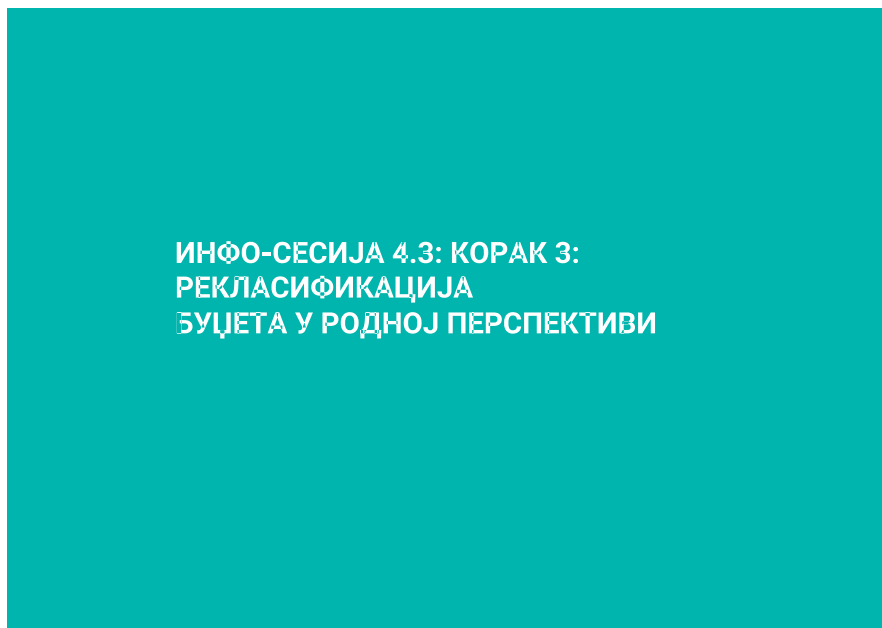
Стога ће у Извештају о родној ревизији постојати део који побраја циљеве за текућу годину које се истраживачка организација обавезала да ће следити.

Такође у том случају, консултовање листе способности и класификације укључених актера омогућава да се одржи хомогени образац анализе у свакој

фази, који погодује општој евалуацији извештаја и процеса у целини.

Међутим, иако покушава да реконструише спровођење Плана остваривања и унапређења родне равноправности, у фази родне ревизије човек се често може суочити са тешкоћама које се односе на квалитет Плана остваривања и унапређења родне равноправности. Плану остваривања и унапређења родне равноправности уствари може да недостаје јасна спецификација општих и посебних циљева које треба постићи или, у случају јасног скупа циљева и мера, може се десити да План остваривања и унапређења родне равноправности није обухватио повезане показатеље за евалуацију и додељене ресурсе. Зато у овом случају радна ревизија треба да препозна слабости постојећег Плана остваривања и унапређења родне равноправности и пружи вредне сугестије да се боље осмисли одржив и делотворан План остваривања и унапређења родне равноправности.

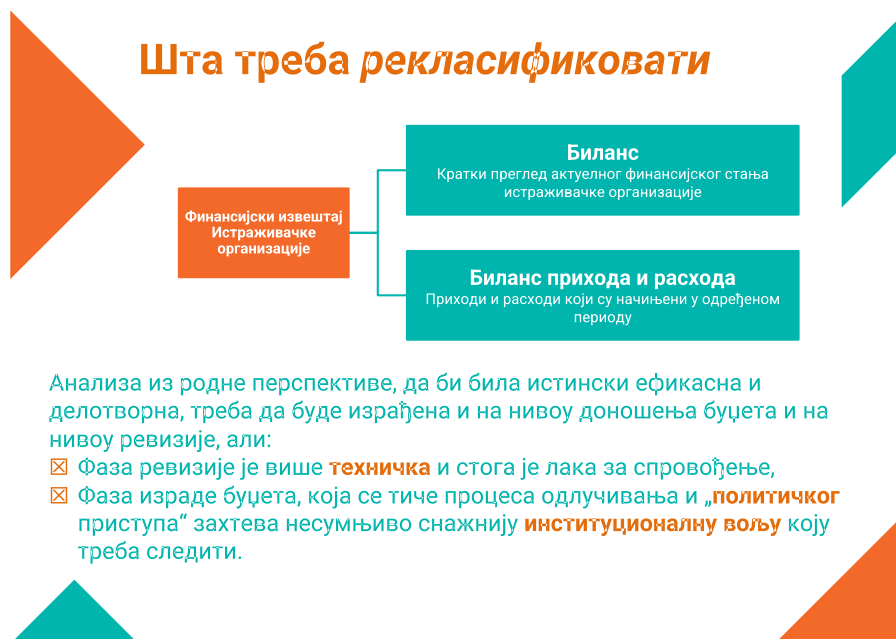
4.3 КОРАК 3: Рекласификовање буџета у родној перспективи

Када истраживачка организација планира интервенције у наредној години, дефинисање избора политика и припрема буџета представљају врхунац моћи одлучивања у погледу свих спроведених области интервенције, укључујући оне родно осетљиве. Уствари, одобрењем буџета, организација се неповратно обавезује у погледу доступних ресурса и њихове расподеле и корисника.

Фаза менаџмента и фаза извршења буџета, као и услуга, интервенција и активности, зато представљају наредну фазу израде буџета.

Шта треба рекласификовати

Генерално, буџетска структура истраживачке организације увек је упућена на законе те земље и увек је израђена у складу са важећим прописима. Упркос различитим правилима разних земаља, сви буџети истраживачких организација увек морају да тачно и детаљно представе финансијске и књиговодствене аспекте спроведене активности.

Зато рачуноводствени системи истраживачких организација увек обезбеђују врло детаљну и дубинску анализу књиговодствених уноса, са широком артикулацијом и кодификацијом.

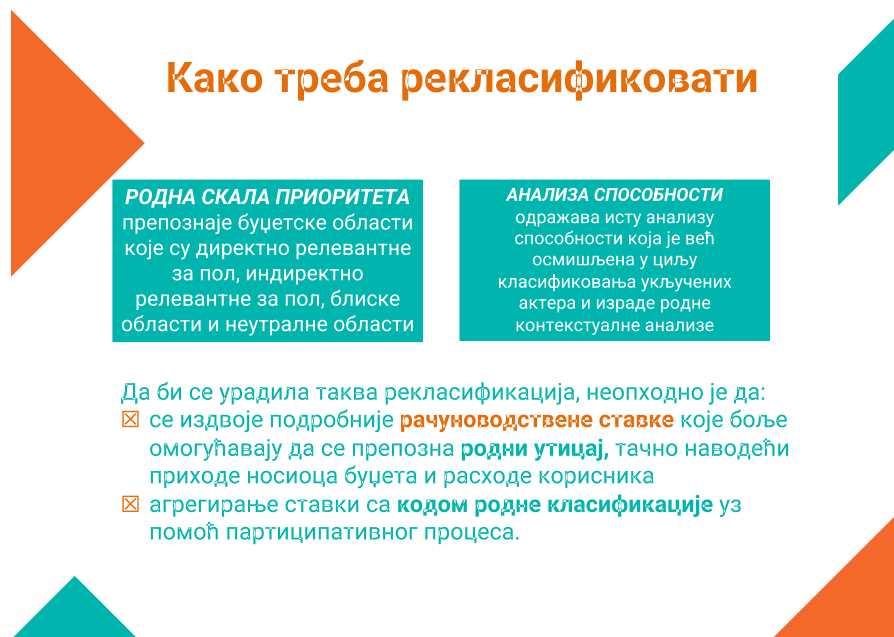
Заједничко књиговодствено правило, упркос разноврсности прописа у различитим земљама, је дупли кључ представљања годишњег **финансијског извештаја истраживачке организације**: биланс, који представља слику финансијског стања истраживачке организације на одређен дан, и извештај о приходима и расходима, финансијски извештај који представља приходе и расходе који су начињени у одређеном периоду.

Иако се и Биланс и Извештај о приходима и расходима израђују сваке године и на нивоу доношења буџета и на нивоу ревизије, анализа из родне перспективе, да би стварно била ефикасна и делотворна, треба да се уради на оба ова нивоа, мада је фаза ревизије више техничка и стога лакша за спровођење, док је фаза израде буџета, која се тиче процеса одлучивања и „политичког приступа“ захтева несумњиво снажнију институционалну вољу да би била спровођена.

Иако и биланс и **извештај о приходима и расходима** нуде могућност анализе из родне перспективе, саветује се да се стави фокус на извештај о приходима и расходима. Биланс уствари представља финансијску перспективу која се углавном односи на рачуноводствени менаџмент, док Извештај о приходима и расходима објашњава шта је урађено током године у смислу прихода и расхода. Стога он има директну везу са одлукама које су донете током године након

доношења Плана остваривања и унапређења родне равноправности, уколико га истраживачка установа има, или након Стратешког плана истраживачке организације ако га истраживачка организација нема.

У сваком случају, свака врста финансијског извештаја има за циљ тачно рачуноводство чији критеријуми **класификације** су осмишљени тако да пружају доказ о рачуноводственој природи ставке и стога не омогућавају увид у родни аспект најрелевантнијих ставки. Изнад свега, увек се треба сетити да рачуноводствени критеријуми треба да мере средства, а не да пруже доказе о непознатом утицају репродуктивног рада и родних стереотипа.

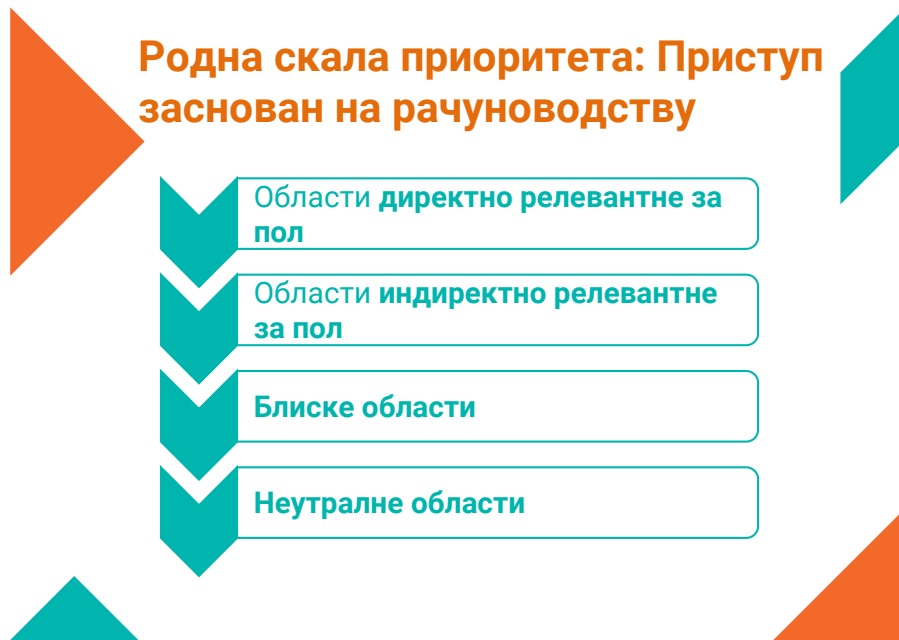

Да би се постигла транспарентност у интерпретацији родних питања у оквиру финансијског извештаја, неопходно је осмислити **реклаификацију буџета** у погледу и прихода и расхода у оквиру извештаја о приходима и расходима, као и непокретности и дуговања (у случају да се предност даје рекласификацији биланса), у складу са различитим циљевима који могу да представљају:

- **Родну скалу приоритета** који препознају буџетске области које су директно релевантне за пол, индиректно релевантне за пол, блиске области или неутралне области
- **Анализу способности** која одражава исту анализу капацитета која је већ осмишљена да би се класификовали укључени актери и осмислила родна контекстуална анализа.

Да би се осмислила таква рекласификација, неопходно је одлучити се за детаљније рачуноводствене ставке које омогућавају боље препознавање њиховог родног утицаја уз упућивање на приходе носиоца буџета и расходе корисника, потом их упоређујући са кодом родне класификације у једном партиципативном процесу. У складу са различитим рачуноводственим правилима различитих земаља или рачуноводственим контролним системима

руководства истраживачке организације, основна јединица за родно рачуноводство може на пример да упућује на центре трошкова, центре одговорности, пројектно рачуноводство итд. Оваква родна рачуноводствена класификација треба да се уради само за прву годину, пошто сви следећи родно осетљиви буџети захтевају рачуноводствено ажурирање користећи исти код родне рекласификације у складу са два главна циља рекласификације:

- Родна скала приоритета представља области интервенције које имају већи утицај на родну равноправности, почевши од најрелевантнијих са ове тачке гледишта.

Као што су већ други, на пример Шарп (2003), сугерисали, могу се разазнати три области

„релевантности“ за пол.

Области које су **директно релевантне за пол** представљају активности које су експлицитно намењене једнаким могућностима и превазилажењу неједнакости између мушкараца и жена. На пример, у оквиру ове врсте ставки могуће је обухватити: неповратна средства добијена за пројекте о родним питањима, спонзорства добијена да би се извршила истраживања из студија рода, трошкове за догађаје који се тичу родне равноправности, бесповратна средства или додељене награде и стипендије студенткињама, трошкови турске или менторске помоћи која има за циљ побољшање женског лидерства, трошкове који имају за циљ спречавање сексуалног узнемиравања, трошкови везани за активности комисија за родну равноправност итд. Обично ове области представљају веома мали део укупног буџета, тај део често не прелази 1% укупних прихода или расхода, али су те ставке важне не само на квантитативном, него и на квалитативном нивоу, пошто представљају знак интересовања или пажње коју истраживачка организација поклања родној равноправности.

2. Области које су **индиректно релевантне** за пол

- ☒ Области интервенције чији утицај се односи на аспекте који су индиректно повезани за родним разликама, чак иако се оне експлицитно не тичу мушкараца или жена.
- ☒ Оне се обично односе на сваку рачуноводствену ставку која је повезана са корисницима или носиоцима буџета, а који се могу препознати као преваходно повезани са женама или мушкарцима

Области које су **индиректно** повезане са полом. Питања се тичу области интервенције чији се утицај односи на аспекте који су индиректно повезани са родним разликама, чак иако се експлицитно не тичу мушкараца и жена. Примери рачуноводствених ставки које потпадају под ову категорију могу бити: приходи за пројекте који се тичу друштвених наука, сви лични трошкови на било ком нивоу, трошкови за установе старања о деци, плаћање другим организацијама да обаве одређене делатности у оквиру надлежности истраживачке организације итд. Обично свака рачуноводствена ставка која је повезана са корисницима или носиоцима буџета који се могу повезати преваходно са женама или са мушкарцима обично се класификују у оквиру области које су индиректно релевантне за пол. Трошкови који могу имати утицаја на варијабле које имају потенцијални ефекат на родну равноправност такође спадају у ову категорију, као што су трошкови за установе старања о деци или за флексибилне облике рада који могу да помогну главним старатељима да успоставе уравнотежен однос између породице и посла.

3. Блиске области

- ☒ Области интервенције које се односе на блиске варијабле које могу да утичу на способности мушкараца и жена чак иако није могуће измерити тај утицај у смислу посебних носиоца или корисника буџета.
- ☒ Утицај на родну равноправност може се оценити расподелом прихода и расхода у складу са општим циљем родне равноправности.

Блиске области обухватају области интервенције у којима се приступ интегрисања родне димензије увек узима у обзир тако што се консултују блиске варијабле које могу да утичу на способности мушкараца и жена, чак и када није могуће тај утицај мерити у смислу посебних носилаца или корисника буџета пошто се односе на истраживачку организацију у целини. Примери блиских области у овом случају могу бити: бесповратна средства Министарства или других националних или локалних власти, из јавних или приватних тела без

посебних ограничавања потрошње, трошкова куповине потрошне робе за лабораторије, куповина књига, часописа или библиографичког материјала итд. У овим случајевима, родни утицај може се оценити тако што се приходи и расход посматрају у светлу општег циља жена/мушкараца (нпр. трошкови за потрошну робу за лабораторије се могу посматрати на основу расподеле жене/мушкарци у односу на број жена и мушкараца који раде у њима).

4. Неутралне области

- ☒ Активности истраживачке организације за које не постоје докази да садрже финансијске ставке које се могу мерити уз помоћ показатеља родног утицаја.
- ☒ Ова област не би требало да постоји у светлу теорије интеграције родне димензије. Међутим, у неким случајевима, веза са родним утицајем је тако слаба или тако стара да није могуће пружити доказе да она постоји. То је случај, на пример, са амортизацијом, депрецијацијом, каматом или другим финансијским појавама

Четврта, **неутрална област**, представља активности истраживачке организације за које не постоје докази да одређена финансијска ставка може да се мери показатељима родног утицаја. Ова област не би требало да постоји у светлу теорије интеграције родне димензије. Међутим, у неким случајевима, веза са родним утицајем је тако слаба или тако стара да није могуће пружити доказе да она постоји. То је случај, на пример, са амортизацијом, депрецијацијом, каматом или другим финансијским појавама.

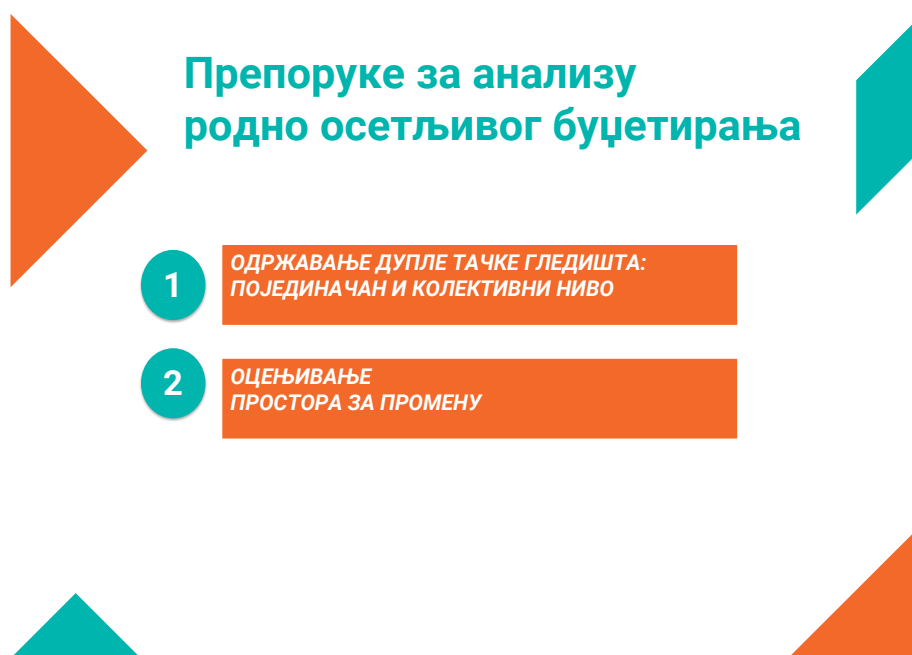
Матрица за рекласификацију родно осетљивог буџетирања

Скала приоритета	Примери способности	Женски/мушки укључени актери	Релевантно одељење	Примери рачуноводствених ставки Прихода	Евра	Примери рачуноводствених ставки Расхода	Евра
директни, индиректни, блиски, неутрални	приступ знању	студенти, професори	студентско одељење	грантови јавних услова за предавања, школарина универзитета и накнаде које плаћају студенти	0	Трошкови плата за предавања, трошкови подршке студентима	0
	приступ раду и запошљавању	студенти	ангажовање спољашњих организација за обављање послова из надлежности установе	грантови јавних студената у спољашњу установу	0	трошкови за активности упућивања студената у спољашњу установу	0
	приступ истраживању	докторанди, истраживачи, професори	истраживачко одељење, управни или надзорни одбор, одељење за људске ресурсе	грантови јавних услова, приватних тела или спонзора за истраживање	0	трошкови плата за истраживање	0
	приступ кариерама	докторанди, истраживачи, професори, планови надзорног или управног одбора	управни или надзорни одбор, одељење за људске ресурсе	грантови јавних услова, приватних тела или спонзора за родно оснаживање и каријерно напредовање	0	трошкови за чланове одбора	0
	старање о себи и другима	сви укључени актери	управни или надзорни одбор, одељење за људске ресурсе	приходи за пројекте у установама за покривање са дужностима неге	0	трошкови за чланове одбора	0

- Анализу способности која одражава исту анализу способности која је већ осмишљена да би се класификовали укључени актери ради родне контекстуалне анализе

Родна скала приоритета може се даље разрадити анализом способности (Addabo et al 2010) која нуди директну везу са класификацијом способности укључених актера и с тим повезаном анализом контекста. У фази израде буџета/ревизије, ова класификација нуди рачуноводствену перспективу о економској тежини коју истраживачка организација признаје у погледу различитих способности генерално. Коришћење родних квантитативних показатеља повезаних са носиоцима и корисницима буџета у складу са контекстуалном анализом и анализом извршења буџета ће потом омогућити да укупна количина сваке способности расподелити по полу. Општи и свеобухватни рекласификовани буџет показаће главну способност у погледу одређене рачуноводствене ставке, док ће посебна рекласификација за сваку способност омогућити да се пруже докази у мултидимензионалном аспекту, укључујући и друге секундарне способности (нпр. Ставке који пре свега упућују на способност истраживања такође имају утицај на способност приступа каријери и способност старања о себи и другима). Ова врста другог нивоа рекласификације способности је корисна да би се оценили вишеструки родни утицаји на приходе и расходе у циљу развијања одређених способности.

Матрица за рекласификацију као резултат овог дуплог нивоа рекласификације требало би да изгледа као на слајду изнад.

Док анализирате овај родни утицај и градите метод буџетске анализе, увек је

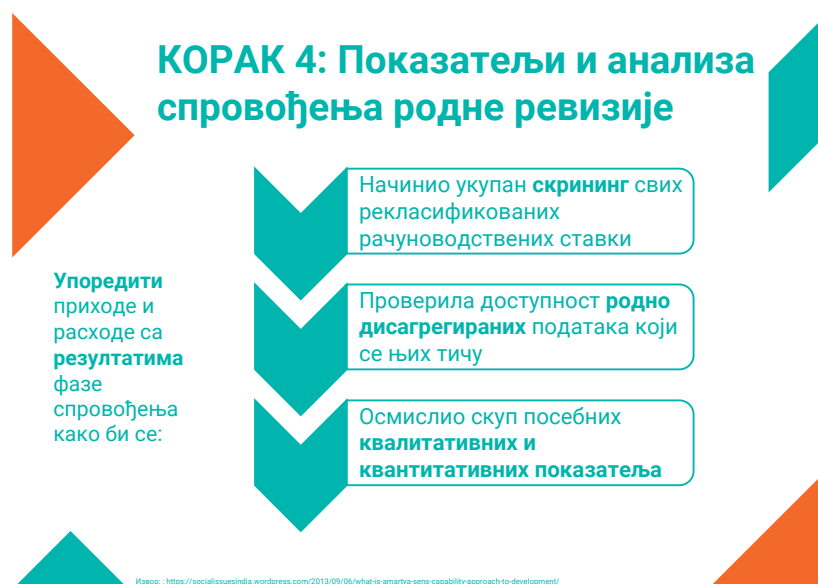
важно задржати дуплу тачку гледишта релевантности родне равноправности, **и у погледу појединачног нивоа родне равноправности и у погледу колективног нивоа**. На пример, док анализирате буџет за редовне професоре важно је пружити доказе о родним разликама по глави становника (да ли је просечна зарада редовног женског професора различита од просечне плате редовног мушког професора? Ако јесте, зашто?), али је такође важно оценити укупне родне разлике (колики су буџетски трошкови за плате за редовне мушке професоре и редовне женске професоре?). Очигледно, у овом другом случају, нижи број редовних женских професора откриће финансијску неравнотежу у каријерном напредовању жена и одразиће се на родну неравноправност из системске и колективне перспективе.

Друга тачка на коју треба упућивати док се планира методологија анализе родно осетљивог буџетирања тиче се евалуације **простора промене**. На пример, биће потребне године да би се значајно променила родна уравнотеженост између редовних професора и то може бити повезано са доступношћу средстава Министарства за проглашавање нових редовних професора у датој структури, али такође и на присуство квалификованих женских професора у датој области. Свест о овоме ће помоћи током фазе планирања и израде буџета да би се усвојили реалистични циљеве промене и планирали краткорочни, средњорочни и дугорочни циљеви које треба постићи у складу са различитим тренутком у коме се очекује промена.

4.4 КОРАК 4: СПРОВОЂЕЊЕ: АНАЛИЗИРАЊЕ АКТИВНОСТИ ИСТРАЖИВАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИЗ РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ.

ИНФО-СЕСИЈА 4.3: КОРАК 4: СПРОВОЂЕЊЕ: АНАЛИЗИРАЊЕ АКТИВНОСТИ ИСТРАЖИВАЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ИЗ РОДНЕ ПЕРСПЕКТИВЕ.

Рекласификација буџета у складу са родним приоритетима и способностима нуди неке почетне финансијске и економске евалуационе критеријуме који се могу даље продубити поређењем прихода и расхода са **результатима фазе спровођења** које су повезане са њима.

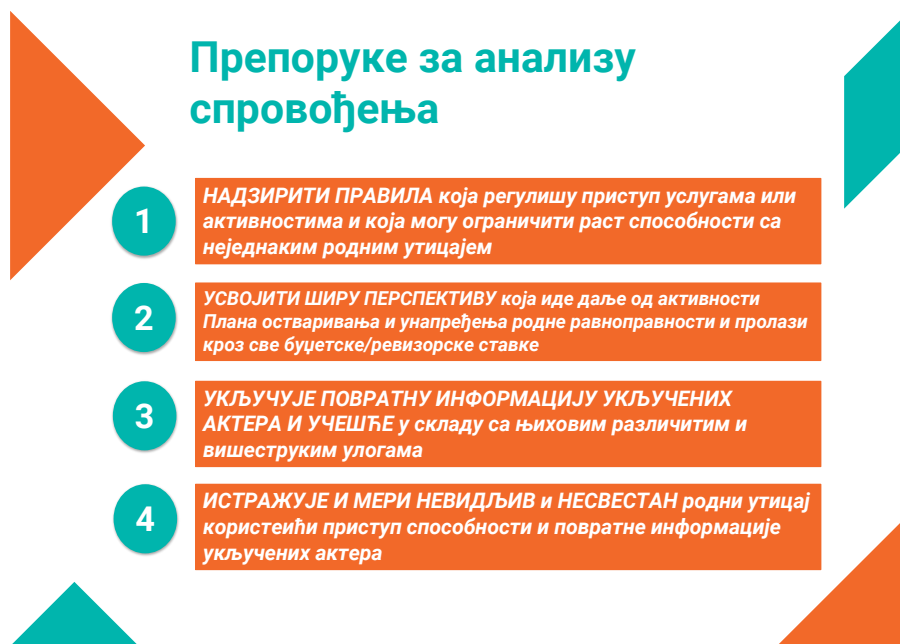

Ревизија фазе спровођења у извештају о Родној ревизији стога започиње са **укупним скринингом** свих рекласификованих рачуноводствених ставки и провером доступних родно дисагрегираних података у вези са њима, било да је реч о директним или индиректним подацима, одређеним мушким/женским носиоцима/корисницима или сродним подацима, док се утицај процењује

општим родно контекстуалним критеријумима.

Следећи исту структуру попут Приступа способности, активности се зато могу оцењивати консултовањем прихода и расхода који су са њима повезани, уз планирање скупа **посебних квалитативних и квантитативних показатеља**.

Неки показатељи се ослањају на родно дисагрегиране податке који су већ прикупљени у оквиру родне контекстуалне анализе, другима ће бити потребан додатан напор да би се прикупили други посебни квантитативни или квалитативни подаци који проистичу из административних података (на пример трошкова плата), интервјуа или фокус група заинтересоване јавности.

Квалитативни подаци су од основног значаја такође за **праћење правила** која управљају приступом услугама или активностима и која могу ограничити пораст способности са родно неравноправним утицајем. Уствари, буџет даје преглед колико новца истраживачка организација има на располагању и колико је потрошено на активности и услуге, али не пружа доказе колико новца је добијено или потрошено у складу са правилима или процедурама које могу у себи да крију дискриминаторски родни утицај. Такође треба узети у обзир да су врло често правила ненамерно родно пристрасна: сваки пут када се пређе преко родних разлика узимајући здраво за готово да постоји неутрални утицај, постоји значајан ризик да се родна дискриминација перпетуира на скривеном нивоу. У неким другим случајевима, може доћи до појаве нове свести и она може довести до другачијих одлука у будућности. На пример, ако се национална бесповратна средства додељују на основу броја студената који похађају Универзитет на коме је више женских него мушких студената, постоји повољан родни утицај који се затим може узети у обзир при трошењу ресурса. Узмите на пример критеријуме за расподелу истраживачких средстава, ако је један критеријум за добијање средстава број година од стицања докторске титуле и нема разматрања у критеријумима за доделу средстава о родитељском

одсуству, то може довести до родне дискриминације повезане са већом вероватноћом да ће мајке прекинути своје каријере да би биле на родитељском одсуству, не узимајући у обзир родитељско одсуство очева, дискриминишући истраживаче који имају профил прекинутог истраживачког рада који је везан за старатељски рад и ангажовање.

Важно је подвући да родна ревизија, као и родно осетљиво буџетирање, укључује евалуацију свих посебних активности које су осмишљене у складу са Планом остваривања и унапређења родне равноправности, али такође нуди могућност да се заузме **шира перспектива** која прожима све буџетске/ревизорске ставке, истражујући све њих у погледу њиховог родног утицаја. На тај начин, родна ревизија може да нагласи активности или услуге које могу да открију непредвиђен родни утицај или могу да инспиришу нове идеје за План остваривања и унапређења родне равноправности наредне године.

У оцењивању активности и њиховог спровођења, квалитативне иницијативе које укључују **повратну информацију и учешће заинтересоване јавности** су од основног значаја да би се пружили докази о невидљивом родном утицају који стоји у основи родне неравноправности.

У овој фази, улога укључених актера треба да се разматра на различитим нивоима у складу са њиховим различитим улогама у оквиру Мапе укључених актера и перспективе Способности. Укључени актери, уствари, могу бити директни носиоци или корисници финансијских ресурса који се користе да би се спровеле активности или могу бити индиректни носиоци, корисници или такође спољни актери који подржавају родну равноправност. Исти укључени актери такође могу да имају различите улоге у складу са различитим способностима о којима је реч.

На пример, способност **старања о себи и другима** може бити врло мала буџетска ставка, уколико је уопште има, али то је способност која може у великој мери да утиче на способност истраживања и приступа знању, на пример за предавачко особље. Овај аспект, пошто додатни старатељски капацитети нису примарна функција истраживачких организација, можда неће бити адекватно представљени у буџету, али се може јасно показати на основу квалитативних анкетних података.

У овом случају, женски/мушки укључени актери могу играти различиту улогу и имати другачију перспективу и посебан интерес у складу са тим да ли су тренутно, потенцијално или раније били у старатељској улози.

Мерење таквог невидљивог и неосвећеног утицаја у односу на различите потребе укључених актера зато је од основне важности да би ојачала политичка воља истраживачке организације да преузме одговорност по овом питању и интервенише у додељивању посебних средстава или преговарању са локалним властима за већи обим постојећих или изградњу додатних старатељских капацитета.

Библиографија:

Addabbo, T., Arciprete, C., Biggeri, M., Picchio, A. (2019). "Gender budgeting from a capability approach perspective: evidences from Senegal" y: Paoloni, P., Paoloni, M. & Arduini, S. (yp.) (2019) *Proceedings of the 2nd International Conference on Gender Research, Roma Tre University, Rome, Italy, 11-12 April 2019*, Reading, Academic Conferences and Publishing International Limited, ISBN: 978-1-912764-16-7, pp. 15-23.

Addabbo, T. (2016) 'Gender Budgeting in the capability approach: from theory to evidence', y: Jim Campbell & Morag Gillespie (Eds.) (2016). *Feminist Economics and Public Policy: Reflections on the Work and Impact of Ailsa McKay*, Abingdon: Routledge, ISBN: Hardback: 978-1-13-895085-6, Paperback: 978-1-13-895086-3, 59-65.

Addabbo, T., Gálvez-Muñoz, L., and P.Rodríguez-Modroño (2015). 'Gender budgeting in education from a wellbeing approach: an application to Italy and Spain', *Politica Economica-Journal of Economic Policy*, XXXI (2), pp.195-212. ISSN: 1120-9496, ISBN: 978-88-15-25608-9, DOI: 10.1429/80933.

Addabbo T., Badalassi G., Corrado F., Picchio A. (2011). A Social-reproduction and Well-being Approach to Gender Budgets: Experiments at Local Government Level in Italy' Chapter 5, y: Florence Degavre, John Eriksen, Elisabetta Addis and Paloma de Villota (eds), *Gender and Well-being. The Role of Institutions*, Ashgate, Aldershot, UK and Burlington VT (USA), 2011, pp.105-126, ISBN: 978-1-4094-0705-8, 105124.

Addabbo, T., Lanzi, D. and Picchio, A. (2010). Gender Budgets: A Capability Approach', *Journal of Human Development and Capabilities*, 11(4). pp. 479-501.

Ansoff H.I. (1970). *Corporate Strategy*, Penguin Books Ltd, London <https://www.abebooks.com/book-search/title/corporate-strategy/author/ansoff-h-igor/>

Brooks T., (2015). The stakeholder society and the politics of hope., *Renewal.*, 23 (1-2). pp. 44-54 <http://dro.dur.ac.uk/15051/>

Clayton M. (2014). The Origin of Stakeholders. In: *The Influence Agenda*. Palgrave Macmillan, London https://link.springer.com/chapter/10.1057/9781137355850_2

Downes, R., von Trapp, L. and Scherie Nicol (2017). Gender budgeting in OECD countries, *OECD Journal on Budgeting*, Volume 2016/3, <http://www.oecd.org/gender/Gender-Budgeting-in-OECD-countries.pdf>

ЕИРР (2020). Европски институт за родну равноправност, *Индекс родне равноправности 2020. Дигитализација и будућност рада*. ЕИРР. Вилниус (EIGE (2020). European Institute for Gender Equality, *Gender Equality Index 2020 Digitalisation and the future of work*, EIGE: Vilnius.) <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-digitalisation-and-future-work>

ЕИРП (2019а). Европски институт за родну равноправност. *Индекс родне равноправности*, ЕИРП, Вилниус)EIGE (2019а). European Institute for Gender Equality, *The Gender Equality Index*, EIGE: Vilnius) https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mhaf20001enn_002.pdf

ЕИРП (2019б). *Родно осетљиво буџетирање*, ЕИРП: Вилниус (EIGE (2019б). *Gender Budgeting*, EIGE: Vilnius) https://eige.europa.eu/sites/default/files/mh0319275enn_002.pdf

ЕИРП (2019ц) *Родна анализа*, ЕИРП: Вилниус (EIGE (2019ц). *Gender Analysis*, EIGE: Vilnius), <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/methods-tools/gender-analysis>

ЕИРП (2020). Европски институт за родну равноправност. *Концепти и дефиниције*. ЕИРП: Вилниус (EIGE (2020). European Institute for Gender Equality, *Concepts and definitions*, EIGE: Vilnius), <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/concepts-and-definitions>

ЕИРП (2016). Европски институт за родну равноправност. *Родна равноправност у академској заједници и истраживању. Оруђе „Родна равноправност у академској заједници и у истраживању“ (GEAR)*. (EIGE (2016). European Institute for Gender Equality, *Gender equality in academia and research GEAR tool*), <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gear>

ЕИРП (2013). Европски институт за родну равноправност. *Извештај синетезе. Студија колективних наратива о перцепцији рода у 27 држава чланица*, ЕИРП: Вилниус. (EIGE (2013). European Institute for Gender Equality, *Synthesis report. A study of collected narratives on gender perceptions in the 27 EU Member States*, Eige: Vilnius.) <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/EIGE-study-on-collected-narratives-on-gender-perceptions-MH3112337ENC.pdf>

Европска комисија (2008). *Законодавство ЕУ о родној равноправности* (European Commission (2008). *EU Gender Equality law*), <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=1771&langId=en%20%E2%80%8E>

Европска комисија (2012). *Саопштење за ојачано партнерство за изванредност и раст Европског истраживачког простора* COM(2012) 392 коначна верзија (European Commission (2012). *Communication on A Reinforced European Research Area Partnership for Excellence and Growth*, COM(2012) 392 final), https://ec.europa.eu/research/science-society/document_library/pdf_06/era-communication-partnership-excellence-growth_en.pdf

Европска комисија (2017). *Родна равноправност 2017. године. Родна равноправност, стереотипи и жене у политици, у: Посебни Евробарометар 465 – Талас ЕБ87.4 – ТНС јавно и друштвено мњење* (European Commission (2017). *Gender Equality 2017 Gender Equality, Stereotypes and Women in Politics*, in *Special Eurobarometer 465 – Wave EB87.4 – TNS opinion & social*), <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2154>

Европска комисија (2019). *Подаци који се тичу жена 2018.*, Луксембург: Публикација Канцеларије Европске уније 2019 (European Commission (2019). *She Figures 2018*, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019) ISBN 978-92-79-86715-6, https://ec.europa.eu/info/publications/she-figures-2018_en

Европска комисија (2020) *Унија једнакости: Стратегија родне равноправности 2020-2025* COM(2020) 152 коначна верзија 5. март 2020. (European Commission (2020a). *A Union of Equality: Gender Equality Strategy 2020-2025*, COM(2020) 152 final 05 march 2020), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0152&from=EN>

Европска комисија (2020б). *Шта је „Хоризонт 2020“?* (European Commission (2020b). *What is Horizon 2020?*), <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/what-horizon-2020>

Европска комисија (2020б). *Саопштење о новом Европском истраживачком простору за истраживање и иновацију* COM/2020/628 коначна верзија (European Commission (2020c). *Communication on A new ERA for Research and Innovation*, COM/2020/628 final), https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/era_en#documents

Европски парламент (2002). *Резолуција о родно осетљивом буџетирању – изградња јавних буџета из родне перспективе* (2002/2198(INI)) OJ C 74E , 24.3.2004, (European Parliament (2002). *Resolution on gender budgeting – building public budgets from a gender perspective*, (2002/2198(INI)) OJ C 74E , 24.3.2004), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601634884034&uri=CELEX:52003IP0323>

Европски парламент (2013). *Резолуција о утицају економске кризе на родну равноправност и права жена* (2012/2301(INI)) OJ C 36, 29.1.2016 (European Parliament (2013). *Resolution on the impact of the economic crisis on gender equality and women’s rights* (2012/2301(INI)) OJ C 36, 29.1.2016). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52013IP0073&qid=1601634884034&from=EN>

Европски парламент (2015). *Комитет о правима жена и родној равноправности. Буџет ЕУ за родну равноправност. Аналитичка студија.* (European Parliament (2015). FEMM Committee, *The EU Budget for Gender Equality. Analytical Study*), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/490708/IPOL_STU\(2015\)490708_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/490708/IPOL_STU(2015)490708_EN.pdf)

Европски парламент (2016а). *Резолуција о сиромаштву: родна перспектива* (2015/2228(INI)) OJ C 76, 28.2.2018 (European Parliament (2016а). *Resolution on poverty: a gender perspective* (2015/2228(INI)) OJ C 76, 28.2.2018), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601634884034&uri=CELEX:52016IP0235>

Европски парламент (2016б). *Резолуција о родној равноправности и оснаживању жена у дигиталном добу* (2015/2007(INI)) Select: 9 OJ C 66, 21.2.2018 (European

Parliament (2016b). *Resolution on gender equality and empowering women in the digital age* (2015/2007(INI)) Select: 9 OJ C 66, 21.2.2018), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601634884034&uri=CELEX:52016IP0204>

Европски парламент (2018). Резолуција о женама, родној равноправности и климатској правди (2017/2086(INI)) OJ C 458, 19.12.2018 (European Parliament (2018). *Resolution on women, gender equality and climate justice* (2017/2086(INI)) OJ C 458, 19.12.2018), <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1601634884034&uri=CELEX:52018IP0005>

Европски парламент (2019). Родно одговорно буџетирање ЕУ. Ажурирање студије „Буџет ЕУ за родну равноправност“ и ревизија њених закључака и препорука (European Parliament (2019). *Gender Responsive EU Budgeting. Update of the study 'The EU Budget for Gender Equality' and review of its conclusions and recommendations*), [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU\(2019\)621801](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=IPOL_STU(2019)621801)

Једнаке мере 2030 (2019). *Упрезање моћи података за родну равноправност. Увод у Индекс родне равноправности за 2019. годину Циљева одрживог развоја Једнаке мере 2030*. (Equal Measures 2030 (2019). *Harnessing the power of data for gender equality. Introducing the 2019 EM2030 SDG Gender Index*), https://www.equalmeasures2030.org/wp-content/uploads/2019/07/EM2030_2019_Global_Report_English_WEB.pdf

Ferguson K. E. (1999). Patriarchy, in Tierney, Helen (ed.). *Women's Studies Encyclopedia*, Volume 2. Greenwood, https://books.google.it/books?id=2bDxJW3x4f8C&pg=PA1048&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Freeman R.E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Harpercollins College Div, Pitman series in *Business and Public Policy*, pp. 1-276, <https://www.worldcat.org/title/strategic-management-a-stakeholder-approach/oclc/9685996>

History Crunch (2016). *Role of Women in the Industrial Revolution*, in *History Crunch*, <https://www.historycrunch.com/role-of-women-in-the-industrial-revolution.html#/>

Humm M. (1990). Wave (definition), y: Humm, Maggie (yp.), *The dictionary of feminist theory*, Columbus: Ohio State University Press, <https://www.carnevalemanfredonia.it/reference/dictionaries-and-thesauruses/87341-the-dictionary-of-feminist-theory-maggie-humm-download-epub.html>

Међународни монетарни фонд (2015). Индикатор родне равноправности (FMI (2015). *International Monetary Fund, Gender Budgeting Indicator*), https://www.imf.org/external/datamapper/GRB_dummy@GD/gbtier_1/gbtier_2/gb_othersource

Међународна асоцијација за јавно учествовање МАЈУ2 (2018). Спектар јавног учествовања (IAP2 (2018). International Association for Public Participation - *The Spectrum of Public Participation*), https://cdn.ymaws.com/www.iap2.org/resource/resmgr/pillars/Spectrum_8.5x11_Print.pdf

Међународна организација рада (2006). Биро за родну равноправност Међународне организације рада. Преглед родно одговорних буџетских иницијатива. Предлог за дискусију за особље МОП о релевантности родно одговорних буџетских иницијатива за унапређење родне равноправности за достојанствен рад, програми земаља (ILO (2006). The International Labour Organization Bureau for Gender Equality, *Overview of Gender-responsive Budget Initiatives A Discussion Paper for ILO Staff on the Relevance of Gender-responsive Budget Initiatives in Promoting Gender Equality in Decent Work Country Programmes*), https://www.ilo.org/gender/Informationresources/Publications/WCMS_111403/lang-en/index.htm

Muhonen, T. (2016). Exploring gender harassment among university teachers and researchers. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 8(1), pp.131-142, <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1398192/FULLTEXT01.pdf>

Moreau M.P., Robertson M., (2017). *Carers and careers: Career development and access to leadership positions among academic staff with caring responsibilities*, The Leadership Foundation for Higher education, https://www.academia.edu/34326218/Carers_and_careers_Career_development_and_access_to_leadership_positions_among_academic_staff_with_caring_responsibilities

Нобелова награда (2020). Чињенице о Нобеловој награди, у Нобел медији АБ 2020 (The Nobel Prize (2020). *Nobel Prize Facts, in Nobel Media AB 2020*), <https://www.nobelprize.org/prizes/facts/nobel-prize-facts/>

Offen K.M. (2000). *European feminisms, 1700-1950: a political history*, Stanford University Press, <https://www.fulcrum.org/concern/monographs/6h440s82f>

Програм за развој Уједињених нација (2019). *Програм за развој Уједињених нација, Подаци о људском развоју (1990-2018) – Индекс родне равноправности Извештаја о људском развоју* (UNDP (2019). United Nations Development Programme, *Human Development Reports Human Development Data (1990-2018) – Gender Inequality Index*), <http://hdr.undp.org/en/content/table-5-gender-inequality-index-gii>

Програм за развој Уједињених нација (2020). *Извештаји о људском развоју, О људском развоју* (UNDP (2020). Human development reports, About Human development), <http://hdr.undp.org/en/humandev>

Picchio, A. (1992). *Social Reproduction: The Political Economy of the Labour Market*, Cambridge: Cambridge University Press.

Picchio, A. (ed.) (2003). *Unpaid Work and the Economy*, London: Routledge, (2nd edn 2006).

Régner I, Thinus-Blanc C, Netter A, Schmader T, Huguet P. (2019). Committees with

implicit biases promote fewer women when they do not believe gender bias exists. *Nat Hum Behav.* 2019 Nov;3(11), pp.1171-1179. doi:10.1038/s41562-019-0686-3. PMID: 31451735. <https://www.cnrs.fr/en/even-scientists-have-gender-stereotypes-which-can-hamper-career-women-researchers>

Савет Европе (2005). *Родно осетљиво буџетирање: Коначни извештај Групе експерата за родно осетљиво буџетирање*. Генерални директорат за људска права, Јединица за једнакост, Стразбур, 2005 (Council of Europe, (2005). *Gender budgeting Final report of the Group of specialists on gender budgeting* (EG-S-GB) Equality Division Directorate General of Human Rights, Strasbourg, 2005), <https://eige.europa.eu/resources/Gender%20budgeting.pdf>

Светски економски форум (2020). *Светски економски форум, Извештај о глобалном родном јазу 2020* ISBN-13: 978-2-940631-03-2 (WEF (2020). *World Economic Forum, The Global Gender Gap Report 2020*. ISBN-13: 978-2-940631-03-2), http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf

Светска здравствена организација (2020). *Светска здравствена организација, род и здравље*, СЗО: Женева (WHO (2020). *World Health Organization, Gender and health*, WHO: Geneva), https://www.who.int/health-topics/gender#tab=tab_1

Sen, A.K. (1983), *Resources, Values and Development*, Oxford: Blackwell.

— (1985). *Commodities and Capabilities*, Amsterdam: North Holland.

— (1993). 'Capability and Well-being', in M. Nussbaum and A. Sen (eds), *The Quality of Life*, Oxford: Clarendon Press.

Sharp R. (2003). *Budgeting for Equity: Gender Budget Initiatives within a Framework of Performance Oriented Budgeting*, https://www.researchgate.net/publication/237129554_Budgeting_for_Equity_Gender_Budget_Initiatives_within_a_Framework_of_Performance_Oriented_Budgeting

Уједињене нације (2020а). Уједињене нације, конференције, жене и родну равноправност. (UN (2020а). *United Nations, Conferences, Women and gender equality*), <https://www.un.org/en/conferences/women>

Уједињене нације (2020б). Циљеви одрживог развоја Циљ 5: Постизање родне равноправности и оснаживање свих жена и девојчица (UN (2020b) United Nations, *Sustainable Development Goals Goal 5: Achieve gender equality and empower all women and girls*), <https://www.un.org/sustainabledevelopment/gender-equality/>

UNWOMEN Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (1995). *Четврта конференција о женама*. (UNWOMEN (1995). *Fourth World Conference on Women*), <https://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/>

UNWOMEN Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (1995). *Претварање обећања у деловања: Родна равноправност у Агенди 2030 за одрживи развој* (UNWOMEN (2018). *Turning promises into action: Gender equality in the 2030 Agenda for Sustainable Development*),

<https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/2/gender-equality-in-the-2030-agenda-for-sustainable-development-2018>

UNWOMEN Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (2020). *Светске конференције о женама* (UNWOMEN (2020). *World Conferences on Women*), <https://www.unwomen.org/en/how-we-work/intergovernmental-support/world-conferences-on-women>.

Walker R. (1992). *Becoming the Third Wave, Ms.* New York: *Liberty Media for Women*. ISSN 0047-8318. OCLC 194419734